

Sijoituksen yhteys työllistymisessä

Kuvaileva kirjallisuuskatsaus

Johanna Tanskanen

Opinnäytetyö, AMK

Tammikuu 2022

Terveys- ja hyvinvointialat

Kuntoutuksen ohjaaja (AMK)

Tanskanen, Johanna

Sijoituksen yhteys työllistymisessä. Kuvaileva kirjallisuuskatsaus

Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Tammikuu 2022, 38 sivua.

Terveys- ja hyvinvointialat. Kuntoutuksen ohjaajan tutkinto-ohjelma. Opinnäytetyö AMK.

Julkaisun kieli: suomi

Verkkojulkaisulupa myönnetty: kyllä

Tiivistelmä

Siirtymä lapsuudesta aikuisuuteen sijoittuu keskimäärin 12–22-vuoden ikään. Tänä aikana nuori kokee monia muutoksia. Sijaishuollosta itsenäistyvien nuorten kohdalla erityistä huomiota tulee kiinnittää siirtymävaiheessa itsenäiseen elämään. Opinnäytetyön tarkoituksena oli syventää tietoa kodin ulkopuolelle sijoitettujen nuorten syrjäytymisriskeistä, sekä sijoituksen yhteydestä työllistymiseen varhaisaikuisuudessa. Tavoitteena oli lisätä ammattilaisten tietoutta ja ymmärrystä, jotta tätä hyödynnettäisiin ohjauksessa. Opinnäytetyössä tarkasteltiin, miten työelämään siirtymistä voidaan ennakoida ja tukea sijoituksen aikana ja sen jälkeen.

Opinnäytetyö toteutettiin kirjallisuuskatsauksena, jonka tarkoituksena oli kuvailla ja kertoa aiheeseen aikaisemmin kohdistunutta tietoa. Kirjallisuuskatsaus koostui tutkimuskysymyksen muodostamisesta, aineiston valinnasta ja arvioinnista, analyysistä sekä tulosten raportoinnista. Kirjallisuuskatsauksen aineistohaut suoritettiin kolmeen tietokantaan, Cinahl, ProQuest sekä Arto. Tiedonhakua suoritettiin myös manuaalisesti. Aineistoksi valikoitui 7 julkaisua. Julkaisuissa tutkittiin kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten ja nuorten siirtymistä työelämään varhaisaikuisuudessa, syrjäytymistä, sijoitushistorian yhteyttä työllistymiseen sekä nuorten ja ammattilaisten kokemuksia itsenäistymisestä.

Tulokset osoittivat, että työttömyyttä esiintyy useammin kodin ulkopuolelle sijoitetuilla nuorilla aikuisilla verrattuna väestöön. Vaikka tuloksissa korostui sijoitettujen nuorten työllistymisen haasteet, onnistui suuri osa siirtymässä aikuisuuteen. Tuloksissa nousi esiin ennakoinnin ja valmistautumisen merkitys. Tulokset osoittivat tukimuotoina kokonaisvaltaisen tuen itsenäistymiseen sekä työllistymiseen olevan tärkeää. Tuloksissa nousi esiin myös luottamuksellisten ja pysyvien suhteiden vaikuttavan myönteisesti siirtymässä aikuisuuteen. Yhteiskunnan vastuulla on tukea kodin ulkopuolelle sijoitettujen nuorten työllistymistä. Tulokset osoittivat avustavien tehtävien vähentyneen. Tämän korostettiin vaikeuttavan ennestään haastavassa asemassa olevien nuorten siirtymistä työelämään.

Avainsanat (asiasanat)

Sijaishuolto, sijoitetut lapset, huostaanotto, jälkihuolto, itsenäistyminen, aikuistuminen, työttömyys, työllistyminen, nuorisotyöttömyys, syrjäytyminen.

Tanskanen, Johanna

The connection between out of home placement and employment. Descriptive literature review

Jyväskylä: JAMK University of Applied Sciences, January 2022, 38 pages.

Social- and health services. Degree program in rehabilitation counselling. Bachelor's thesis.

Permission for web publication: Yes

Language of publication: Finnish

Abstract

The transition from childhood to adulthood is on average between the ages of 12 and 22. During the transition to adulthood the adolescent individual goes through a number of changes. Regarding adolescents who become independent from foster care it is especially important to emphasize the transition phase from foster care into independent living. The purpose of the thesis was to deepen the knowledge about the risks of social exclusion and transitioning into employment from foster care in early adulthood. The aim of the thesis was to increase professionals' knowledge and understanding, and for that knowledge to be used in better guidance. The thesis reviewed how transition to working life can be anticipated, and how adolescents can be supported during and after foster care considering working life inclusion.

The thesis was done as a literature review, whose purpose was to describe and narrate known information about the subject. The literature review consisted of compiling the research questions, selecting and assessing the reviewed data, analysis and reporting the results. The literature review was focused on three databases Cinahl, ProQuest and Arto. Manual information research was also done. Seven studies were selected as the researched dataset. The selected research materials studied children and adolescents placed out of home care transition in to working life during early adulthood, social exclusion, the relation between employment and foster care history, and adolescents' and professionals' experiences of independence.

The results showed that unemployment is more common among young adults who were placed in foster care compared to the general population. Although the results emphasized the challenges of young adults in foster care face in employment, most of them succeeded in transitioning into adulthood. The results showed the importance of anticipation and preparation. The results showed that supporting independence and employment in a versatile way to be very important. The results also showed that confidential and lasting relationships affect transitioning in adulthood positively. It is the society's responsibility to support the employment of young adult who are placed in foster care outside their homes. According to the results, supportive work has decreased. This emphasizes the difficulties young adults face, who are already in a challenging position to enter employment.

Keywords/tags (subjects)

Foster care, children in placement, taking into custody (child welfare), after care, becoming independent (psychology), growing up, unemployment, access to employment, youth unemployment, social exclusion.

Sisältö

1	Johdanto	3
2	Opinnäytetyön teoreettiset lähtökohdat.....	4
2.1	Lastensuojelun tavoitteet ja periaatteet.....	4
2.2	Ennaltaehkäisevä lastensuojelutyö.....	6
2.3	Kodin ulkopuolelle sijoittaminen	6
2.4	Huostaanotto	7
3	Jälkihuolto.....	9
4	Itsenäistyminen	10
4.1	Syrjäytyminen.....	10
4.2	Nuorisotyöttömyys.....	11
4.3	Työllistymisen tuki.....	12
5	Tavoite ja tarkoitus.....	13
6	Kirjallisuuskatsauksen toteutus.....	13
6.1	Tutkimusmenetelmä	13
6.2	Aineiston haku.....	15
6.3	Aineiston kuvaus	20
6.4	Aineiston analysointi.....	23
7	Kirjallisuuskatsauksen tulokset	25
7.1	Kodin ulkopuolelle sijoituksen yhteys työllistymiseen	25
7.2	Työllistymisen tuki ja ennakointi.....	27
8	Johtopäätökset ja pohdinta	29
8.1	Keskeiset johtopäätökset.....	29
8.2	Pohdinta	31
8.3	Eettisyys ja luotettavuus	33
	Lähteet	35

Kuviot

Kuvio 1.	Kirjallisuuskatsauksen prosessivaiheet	14
Kuvio 2.	Aineistohaun eteneminen.....	18

Taulukot

Taulukko 1.	Asiasanat Finto-palvelusta.....	15
-------------	---------------------------------	----

Taulukko 2. Hakulausekkeet	16
Taulukko 3. Aineiston sisäänotto- ja poissulkukriteerit.....	16
Taulukko 4. Kirjallisuuskatsaukseen valitut julkaisut.....	19
Taulukko 5. Esimerkki aineiston teemoittelusta ja luokittelusta suhteessa asetettuihin tutkimuskysymyksiin.....	24
Taulukko 6. Keskeiset johtopäätökset.....	31

1 Johdanto

Tässä kuntoutuksen ohjauksen opinnäytetyössä tarkastellaan kirjallisuuskatsauksen keinoin lapsuudessa tai nuoruudessa tapahtuneen kodin ulkopuolelle sijoituksen yhteyttä varhaisaikuisuuden työllistymiseen sijoituksen päättymisen jälkeen. Varhaisaikuisuudella tarkoitetaan tässä opinnäytetyössä 18–25-vuotiaita. Opinnäytetyössä selvitetään myös, millaisin keinoin kodin ulkopuolelle sijoitettuja voidaan tukea työllistymisessä varhaisaikuisuudessa. Tavoitteena on lisätä alalla työskentelevien ammattilaisten tietoutta ja ymmärrystä, jotta tätä tietoa voidaan hyödyntää ohjauksessa. Opinnäytetyössä syvennetään tietoa kodin ulkopuolelle sijoitettujen nuorten syrjäytymisriskeistä sekä näiden yhteydestä työelämään. Kun tiedostetaan syyt kodin ulkopuolelle sijoitettujen nuorten aikuisten työttömyyteen, voidaan aikaisemmin havaita ja puuttua riskeihin mistä työttömyys ja syrjäytyminen näiden varhaisaikuisuuden kohdalla syntyy. Tällöin tukitoimet ja jälkihuollon toteutus voidaan suunnitella vastaamaan oikea-aikaisesti nuorten tarpeita. Yhteiskunnallisella tasolla tarkasteltaessa, on tärkeä havaita mahdolliset puutteet tukirakenteissa sekä jälkihuollon toiminatavoissa, jotta voidaan vastata ennakoivasti näiden varhaisaikuisuuden tarpeisiin.

Lasten suojelun 2020 -raportin (2021, 1) mukaan kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten määrä on ollut kasvusuhdanteessa 1990-luvulta lähtien. Terveystieteiden tutkimuskeskus (THL) Lastensuojelu 2020-tilastoraportissa tulee ilmi, että vuonna 2020 kodin ulkopuolelle sijoitettuja lapsia ja nuoria oli 19 086. Uusia sijoituksia tehtiin vuoden 2020 aikana 5642, näistä 3995 oli ensimmäistä kertaa elämässään sijoitettuna kodin ulkopuolelle (mts. 12). Jälkihuollossa oli vuonna 2020 yhteensä 8 133 lasta ja nuorta (mts. 19). Lapsen tai nuoren kodin ulkopuolelle sijoittamiseen on monia eri syitä, mutta aina tarkoituksena on turvata lapsen turvallinen kasvu ja kehitys. (Lastensuojelu 2020. 2021.)

Lapsen tai nuoren kodin ulkopuolelle sijoittaminen voi tulla kyseeseen tilanteissa, jolloin lasta tai nuorta ei voida riittävästi auttaa lastensuojelun avohuollon tukitoimin. Silloin lapsella tai nuorella on oikeus huostaanottoon tai sijaishuoltoon, kun edellytyksen lain mukaan toteutuvat. Sijaishuollossa lapsi tai nuori sijoitetaan kodin ulkopuolelle perheeseen tai laitokseen. Pyrkimyksenä on kuitenkin lapsen ja perheen yhdistäminen, minkä vuoksi sijaishuolto on tarkoitettu väliaikaiseksi. Joissain tapauksissa kodin olosuhteissa ei tapahdu lapsen edun mukaisia edellytyksiä, jolloin sijaishuollon olosuhteet pyritään vakauttamaan. (Huostaanotto ja sijaishuolto n.d.)

Nuorten syrjäytymistä sekä sijoitettujen lasten pitkäaikaisen tuen tarvetta on tutkittu erilaisten tutkimusten avulla viime vuosikymmenen aikana. Syrjäytymisriskit ovat syytä tunnistaa, jotta itsenäistymistä voidaan tukea. Pukkio ja Hoikkala (2016, 8) toteavat sijaishuollosta siirtymisen itsenäiseen elämään olevan nuorten elämässä merkittävä vaihe. Kodin ulkopuolelle sijoitetulla lapsella on oikeus jälkihuoltoon, jonka avulla tuetaan kotiutumista tai itsenäistymistä (Pukkio & Hoikkala 2016, 8).

Itsenäistyminen on jokaisen elämässä kriittinen vaihe, jolloin tuen tarve kaikilla elämän osa-alueilla kasvaa. Nuori tarvitsee usein apua hyvin käytännöllisiin asioihin sekä tukea opiskeluun, työelämään ja kodinhoitoon. Usein nuorilla on halu pärjätä itse ja olla riippumattomia muista. Silloin ammattilaiselta vaaditaan ymmärrystä sekä pitkäjänteisyyttä. Luottamuksen saavuttaminen on eriarvoisen tärkeää. (Puikko & Hoikkala 2016, 10–20.) Seuraavaksi kuvaan opinnäytetyön keskeiset teoreettiset näkökulmat sekä perehdyn itsenäistymiseen elämänvaiheena.

2 Opinnäytetyön teoreettiset lähtökohdat

2.1 Lastensuojelun tavoitteet ja periaatteet

Lastensuojelun tavoitteena on lapsen kasvun ja kehityksen turvaaminen. Lastensuojelun tavoitteena on myös perheen ja vanhempien tukeminen, sekä perheen voimavarojen lisääminen. Lastensuojelutyöllä myös tuetaan ja lisätään perheen vuorovaikutusta. Lastensuojelun lähtökohtana on aina lapsen ja nuoren etu. Jokaisella lapsella ja nuorella on oikeus tasapainoiseen ja monipuoliseen kasvuympäristöön. Lastensuojelun tehtävänä on auttaa ja tukea lasta, että nämä oikeudet toteutuvat. Lastensuojelutyön arvot tulevat perustuslaista, sekä työ perustuu myös kansallisiin ihmisoikeusasetuksiin. (Mitä on lastensuojelu n.d.)

Suomen perustuslaissa sanotaan, että kaikilla lapsilla on yhtäläiset oikeudet. Lastensuojeluasiakkuus ei vie näitä oikeuksia pois. Laissa todetaan, että lapsia on kohdeltava tasa-arvoisina yksilöinä ja heillä on samat oikeudet kuin aikuisillakin. Lapsien on myös saatava vaikuttaa itseään koskeviin asioihin, oman ikätasonsa tai kehityksensä vastaavalla tavalla. (Suomen Perustuslaki 731/1999, 6§.) Lastensuojelun käsikirjassa (THL) kerrotaan 7 keskeisintä periaatetta lastensuojelu- ja perhe-työssä. Periaatteet ovat:

1. Lapsen edun periaate
2. Koko perheen ja vanhempien tukeminen
3. Osallisuus
4. Yhdenvertaisuus
5. Suhteellisuusperiaate
6. Suunnitelmallisuus
7. Palvelujen oikea-aikaisuus

Periaatteena siis on, että kaikki työ tehdään lapsen ja nuoren etua ajatellen ja tavoitellen. Toiminnan on oltava lapsilähtöistä sekä lasta ja nuorta kuuntelevaa. Lastensuojelutyössä on myös tärkeää ja olennaista vanhempien tukeminen. Ensisijainen kasvatusvastuu on vanhemmilla ja yhteiskunnan on pyrittävä kaikin keinoin auttamaan vanhempia kasvatustyössä. Lastensuojelun tarkoituksena ei ole astua vanhempien varpaille, vaan nimenomaan auttaa, tukea ja lisätä vanhempien voimavaroja. Myös siinä tapauksessa, jos lapsi joudutaan huostaanottamaan, tavoitteena on perheen jälleenyhdistäminen. Perhe-elämän kunnioittaminen on yksi pääperiaatteista, joten esimerkiksi sijoitustapauksissa yhteydenpito vanhempiin on lapsen oikeus. (Lastensuojelun arvot ja periaatteet n.d.)

Osallisuus näkyy myös lastensuojelutyössä. Lapsen ääni on tultava kuuluviin ja lapsen on saatava vaikuttaa omiin asioihinsa. Lastensuojelussa, kuin missä tahansa muuallakin, kaikkia tulee kohdella samanarvoisesti riippumatta esimerkiksi etnisestä alkuperästä, uskonnosta, terveydestä, mielipiteistä yms. Suhteellisuusperiaatteen mukaan palvelut, apu ja tuki yhteiskunnalta tulee olla sopivaa lapsen tavoitteita ajatellen. Lastensuojelun on oltava suunnitelmallista ja tavoitteita kohti menevää toimintaa. Lastensuojelu on kaikista parhainta toteuttaa ennaltaehkäisevästi, joten olisi hyvä, että lastensuojelussa toteutuisi varhainen puuttuminen ja näin ollen isomprien ongelmien ehkäiseminen ja välttäminen. Varhaiseen puuttumiseen vaikuttavat esimerkiksi se, että kuinka hyvin eri tahot tekevät yhteistyötä. Asiakkaalle, lapselle ja perheelle, on tarjottava apua silloin, kun tarve on. (Lastensuojelun arvot ja periaatteet n.d.)

Lastensuojeluasia lähtee vireille yleensä, kun viranomainen, lapsi itse tai hänen huoltajansa on tehnyt lastensuojeluilmoituksen tai lapsen tai nuoren tilanteesta on otettu yhteyttä sosiaalihuoltoon esimerkiksi muiden lapsen tilanteesta huolestuneiden henkilöiden toimesta. Asian tullessa vireille, arvioidaan välittömästi lastensuojelutarpeen kiireellisyys. (Lastensuojeluasian vireille tulo 2019.)

2.2 Ennaltaehkäisevä lastensuojelutyö

Lastensuojelun lisäksi kunnan on myös järjestettävä ehkäisevää lastensuojelua. Ennaltaehkäisevällä lastensuojelulla tarkoitetaan tukitoimia, joiden avulla lasten kehitystä, kasvua ja hyvinvointia tuetaan, turvataan ja edistetään. Ennaltaehkäiseviä tukitoimia toteutetaan esimerkiksi neuvolassa, päivähoitossa, opetuksessa, nuorisotyössä sekä muussa sosiaali- ja terveyshuollossa. (Lastensuojelulaki 417/2007, 3 a §.) Ehkäisevän lastensuojelun tarkoituksena on nimensä mukaisesti ehkäistä lastensuojeluasiakkuuden tarvetta. Ehkäisevään lastensuojeluun on todella tärkeä panostaa, koska ongelmia on helpompi ja halvempi ennaltaehkäistä, kuin korjata vahinkoja jälkeenpäin. Tukea tulee tarjota perheelle mahdollisimman varhaisessa vaiheessa silloin, kun vanhempien omat voimavarat eivät riitä. Erityistä tukea voi olla esimerkiksi sosiaaliohjaus tai perhetyö neuvolasta. Nämä samat palvelut voivat olla perheellä käytössä myös silloin, kun he ovat lastensuojelun asiakkaana, mutta silloin tuki pohjautuu lastensuojelun asiakassuunnitelmaan. Kunnan vastuulla on, että palvelujärjestelmä vastaa lasten ja perheiden tuentarvetta. Kunta laatii lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman, sekä kunnan tulee seurata ja kehittää lasten kasvuoloja. (Ehkäisevä lastensuojelu 2021.)

Kun lastensuojelun tarve on todettu, on avohuollon tukitoimien järjestäminen aloitettava heti. Näiden avulla tuetaan ja edistetään lapsen kehitystä sekä tuetaan ja vahvistetaan vanhempia ja huoltajia lapsen kasvatuksessa. (Lastensuojelun avohuolto 2021.) Avohuollon tukitoimet järjestää kunta. Tukitoimia ovat mm. taloudellinen tuki, päivähoito, sosiaalipalvelut sekä tarvittaessa muita tukitoimia, joita asiakassuunnitelmassa on nähty tarpeelliseksi. Näitä tukitoimia voivat olla lapsen tukeminen koulunkäynnissä, harrastuksissa ja ammatinvalinnassa, erilaiset terapiat sekä perhekuntoutus ja tehostettu perhetyö. Tukitoimia järjestettäessä lapsen ja perheen tilanne huomioidaan yksilöllisesti ja näin tukimuodot vastaavat parhaiten perheen tarpeisiin. (Lastensuojelun avohuollon tukitoimet n.d.) Tilanteissa, joissa avohuollon tukitoimet eivät ole riittävät, voi kodin ulkopuolelle sijoittaminen tulla kyseeseen.

2.3 Kodin ulkopuolelle sijoittaminen

Tässä luvussa kuvaan mitä sijaishuollolla tarkoitetaan. Sijaishuollolla tarkoitetaan paikkaa, jossa lapsi on sijoitettuna kodin ulkopuolella. Sijaishuollon tarkoituksena on turvata lapsen turvallinen kasvu ja kehitys, kun se ei ole lapsen omassa kodissa mahdollista. Sijaishuolto voi olla esimerkiksi laitos- tai perhehoitona. (Sijaishuolto n.d.) Lapsi tai nuori voidaan sijoittaa kodin ulkopuolelle eri

päätöksillä, joiden mukaan myös lapsen asema sijaishuollossa määräytyy. Näitä päätöksiä ovat; sijoitus avohuollon tukitoimena, kiireellinen sijoitus, huostaanotto, hallinto-oikeuden väliaikainen määräys sekä jälkihuolto. Sijaishuollon pääasiallisia muotoja ovat perhehoito, ammatillinen perhekoti, laitoshuolto tai muu lapsen tarpeiden mukainen sijoitusmuoto. (Saastamoinen 2010, 4–7.)

Jos lapsella on välitön vaara, hänet voidaan sijoittaa kiireellisesti. Lastensuojelulaissa määrätään, että lapsi on otettava sosiaalihuollon huostaan ja järjestettävä hänelle sijaishuolto, jos lapsen huolenpidossa tai kasvuolosuhteissa on puutteita, jotka uhkaavat lapsen terveyttä ja kehitystä tai jos lapsi itse vaarantaa omaa terveyttään tai kehitystään. (Sosiaalihuoltolaki 1301/2014, 40§.) Kiireellinen sijoitus tehdään viranomaisen päätöksellä. Kun päätös kiireellisestä sijoituksesta tulee, lapsi voidaan sijoittaa esimerkiksi perhehoitoon, lastensuojelulaitokseen, terveydenhuollon laitokseen tai joissain tapauksissa lapsen sukulaisen luokse. Tämä tällainen päätös on voimassa 30 päivää, jonka aikana on tehtävä joku päätös seuraavista; kiireellisen sijoituksen lakkaaminen, kiireellisen sijoituksen jatkaminen, huostaanotto tai hakemus huostaanotosta hallinto-oikeudelle. (Kiireellinen sijoitus 2020.)

2.4 Huostaanotto

Viimesijaisin keino lapsen kasvun ja kehityksen turvaamiselle on huostaanotto. Tällöin vastuu lapsen hoidosta ja kasvatuksesta siirtyy viranomaisille. (Huostaanotto n.d.) Jos lapsen huolenpidossa on puutteita tai kasvuolosuhteet muuten eivät tue tai mahdollista lapsen normaalia ja turvallista kasvua ja kehitystä, sosiaalihuollosta vastaava toimielin ottaa lapsen huostaan. Huostaanotto tapahtuu myös silloin, jos lapsi itse vaarantaa kehitystään tai terveyttään, esimerkiksi päihteiden käytöllä. Huostaanotto voidaan aloittaa vain, jos ajatellaan, että sijaishuolto on paras vaihtoehto lapselle tai jos avohuollon tukitoimet eivät ole sopivia tai riittäviä turvaamaan lapsen kehitystä ja kasvua. Huostaanottotapauksissa keskustellaan perheen kanssa ja silloinkin pyritään kuulemaan lapsen vanhempia/hoitajia. Tällaisissa tilanteissa voidaan keskustella myös päiväkodin, koulun, neuvolan, terveydenhuollon yms. kanssa. (Huostaanottotarpeen arviointi n.d.)

Huostaanotto voi tulla kyseeseen tilanteissa, joissa vanhemmat eivät erinäisistä syistä halua tai pysty olemaan vastuussa lapsen kasvatuksesta yhteiskunnan hyväksymällä tavalla tai vanhempia ei ole (Enroos, Heino & Pösö 2016, 8). Huostaanoton päätöstä tehdessä keskeistä on lainsäädäntö, joka määrittelee kriteerit ja menettelytavat.

Lastensuojelulaissa pykälässä 40 jaetaan huostaanoton perusteet ja edellytykset seuraavasti.

1. Lapsen huolenpidossa on puutteita tai lapsen terveys tai kehitys uhkaavat vaarantua vakavasti kasvuolosuhteissa.
2. ”Lapsi vaarantaa itse terveyttään tai kehitystään käyttämällä päihteitä, tekemällä muun kuin vähäisenä pidettävän teon tai niihin rinnastettavalla muulla käyttäytymisellään.” (Lastensuojelulaki 417/2007, 40§.)

Huostaanottoon ja sijaishuollon järjestämiseen voidaan ryhtyä vain, jos:

1. Avohuollon tukitoimet ”eivät olisi lapsen edun mukaisen huolenpidon toteuttamiseksi sopivia tai mahdollisia taikka jos ne ovat osoittautuneet riittämättömiksi; ja”
2. ”Sijaishuollon arvioidaan olevan lapsen edunmukaista lastensuojelun keskeisten periaatteiden 4§ mukaisesti.” (Lastensuojelulaki 417/2007, 40§.)

Lapsi tai nuori voidaan sijoittaa kodin ulkopuolelle myös avohuollon tukitoimena tai jälkihuoltona. Avohuollon tukitoimena lapsi sijoitetaan usein yhdessä hänen hoidostaan ja kasvatuksestaan vastaavan henkilön kanssa, perhehoitoon tai laitokseen. Lyhytaikaisesti lapsi voidaan sijoittaa kodin ulkopuolelle avohuollon tukitoimena myös yksin. Näissä tapauksissa sijoittamisen perusteet on rajattu. Avohuollon sijoituksen aikana tuen tarvetta arvioidaan tai se voi olla kuntouttavaa. Vanhempien tai muiden lapsen hoidosta vastaavien sairauden tai muiden vastaavien syiden vuoksi avohuollon tukitoimena tapahtuva sijoitus on myös mahdollinen. Avohuollon tukitoimena lasta ei voida sijoittaa jatkuvasti, jollei lapsen etu tätä vaadi. Jos sijoitus avohuollon tukitoimena on toistuvasti tarpeellinen, tulee arvioida huostaanoton edellytykset. (Sijoitus avohuollon tukitoimena n.d.)

3 Jälkihuolto

Jälkihuolto on lastensuojeluprosessin viimeinen vaihe. Tämä nivelvaihe on tärkeä osa lastensuojelun prosessia, erityisesti siirtymässä itsenäiseen elämään ja tätä kautta työelämään. Jälkihuollon tavoite on tukea lasta tai nuorta sekä hänen kasvatuksestaan vastuussa olevia henkilöitä sekä tukea nuorta aikuistumisen kynnyksellä. Jälkihuollon avulla voidaan helpottaa ja tukea kotiutumista sekä auttaa nuorta itsenäistymisessä, luoden hyvät edellytykset itsenäistymiseen sekä yhteiskuntaan kiinnittymisen. Kuten kaikki muutkin lastensuojeluun liittyvät toimet, myös jälkihuolto suunnitellaan yksilöllisesti vastaamaan lapsen tai nuoren tarpeita. Lastensuojelulaki edellyttää jälkihuoltosuunnitelman tekemistä. (Jälkihuolto n.d.)

Jälkihuollon edellytyksenä on sijaishuollon päättyminen tai avohuollon tukitoimina tapahtuneen sijoituksen päättyminen, jos sijoitus on kestänyt kuusi kuukautta yhtäjaksoisesti ja on kohdistunut yksinomaan lapseen tai nuoreen. Jälkihuoltoa voidaan kuitenkin järjestää, vaikka jälkihuoltovelvollisuutta ei olisikaan. Näin voidaan tukea nuoren itsenäistymistä. Jälkihuollon järjestämistä on kunnilla, jolloin jälkihuoltopaikan määrittäminen kuuluu kunnalle. Kunnan täytyy järjestää jälkihuoltoa siihen asti, kunnes nuori täyttää 25-vuotta tai viiden vuoden ajan sen jälkeen, kun lapsen sijoittaminen on päättynyt. (Jälkihuolto n.d.) Jälkihuollon järjestämisen ikärajan nostamista puoltava toimenpidesuositus nostettiin ensimmäisen kerran esiin jo vuonna 2013. Niin nuoret, kuin alan ammattilaiset kannattivat jälkihuollon ikärajan nostamista entisestä 21-vuodesta 25-vuoteen, jotta nuoria voidaan tukea pidempään ja ehkäistä syrjäytymistä. (Jälkihuollon ikärajaa on nostettava 25 ikävuoteen! 2018.) 1.1.2020 astui voimaan uusi lakimuutos, jonka tarkoituksena on vahvistaa sijoitettujen lasten perusoikeuksia. Tämän muutoksen myötä lastensuojelun jälkihuollon ikäraja nousi 25-vuoteen, entisen 21-vuoden sijaan (Sijoitettujen lasten perusoikeudet vahvistuvat - jälkihuollon ikärajaksi 25 vuotta 2019.)

Jälkihuollossa voidaan käyttää mitä tahansa sosiaali- ja terveystieteiden palveluita, jotka on katsottu suunnitelmaa tehdessä tarpeelliseksi. Tämä suunnitelma tehdään vasta, kun sijaishuolto tai avohuollon tukitoimena tehty sijoitus päättyy. Suunnitelmaan kirjataan jälkihuollon tavoitteet ja tarkoitus sekä millä tukitoimilla näihin tavoitteisiin päästään. Jälkihuoltosuunnitelman laatimiseen osallistuu lapsi, lapsen sijoituspaikka, vanhemmat sekä muu tukiverkosto. Suunnitelman laatiminen tulee aloittaa jo sijaishuollon aikana, jotta jälkihuoltoa päästään toteuttamaan parhaalla mahdollisella tavalla heti sijoituksen päättyessä. (Jälkihuollon asiakassuunnitelma n.d.)

Perusedellytyksiä nuoren selviytymiselle sekä itsenäistymiselle ovat kuitenkin riittävä toimeentulo ja asumisen järjestäminen. Muita jälkihuollon palveluja ovat monet eri tukitoimet mm. koulunkäyntiin, työllistymiseen ja harrastuksiin sekä apu ja ohjaus erilaisiin arjen toimeentuloihin ja henkiseen että fyysiseen hyvinvointiin. (Jälkihuolto n.d.) Jälkihuolto on vapaaehtoista. Nuoruusikässä autonomian saavuttaminen lisää usein kapinointia ja vastustamista. Tällöin nuori ei välttämättä koe jälkihuoltoa tarpeelliseksi. (Kiviranta ym. 2016, 141.) Ammatillaisen tulisikin varmistaa, että nuori tietää mitä jälkihuollolla tarkoitetaan ja mitä tukimuotoja on saatavilla.

4 Itsenäistyminen

Siirtymä lapsuudesta varhaisaikuisuuteen ajoittuu keskimäärin 12–22 vuoden ikään. Tähän ikävaiheeseen sijoittuu usein myös itsenäistyminen. Nuoruus on monien psyykkisten ja fyysisten muutosten aikaa. Tänä aikana nuori kehittyy biologisesti, kognitiivisesti, psykologisesti sekä psykososiaalisesti. Tämän kehitysvaiheen tavoite on saavuttaa autonomia. Tässä kehitysvaiheessa itsenäisyys ja oikeudet lisääntyvät, jolloin vastuu kasvaa. Tavallisesti nuori luo tässä vaiheessa itselleen mielikuvan kodista irrottautuvana itsenäisenä ihmisenä sekä kehittää omat asenteensa ja asennoitumisen yhteiskuntaan. (Kiviranta ym. 2016, 132.) Nuoruusiässä myös omaan ikäryhmään kiinnittyminen sekä osallistuminen toimintaan saman ikäisten kanssa on tärkeää (mts. 142). Sijahuollosta itsenäistyvien nuorten kohdalla tulee kiinnittää erityistä huomiota tukiverkostoon. Jotta nuori voi käsitellä itsenäistymiseen liittyviä voimakkaita tunteita ja hänen myönteistä kehitystään voidaan suojata, tulee häntä tukea turvallisten aikuissuhteiden avulla (mts. 133–134.) Nuoruuden aikana myös kuntoutuksen mahdollisuudet uudistuvat. Tänä aikana kuntoutusprosessi muotoutuu kuntoutumista tukevaan, motivoivaan ja osallistumista lisäävään. (Mts. 141.)

4.1 Syrjäytyminen

Nuorten syrjäytymisriskit on tunnistettava varhaisessa vaiheessa, jotta niihin voidaan paneutua oikea aikaisesti. Käsitteenä ja sanana syrjäytyminen on usein mielletty kielteiseksi. Syrjäytymis-sanalle on löydetty kielteisyyttä lieventäviä merkityksiä, näitä ovat mm. huono-osaisuus ja heikomin toimeentulevat. Syrjäytymisellä tarkoitetaan yksilön tai ryhmän vieraantumista ja sivuun joutumista ihmisten välisistä sosiaalisista suhteista, vaikuttamisesta ja osallisuudesta niin työhön, koulutukseen ja yhteisöön. (Hyväri, Laine & Vuokila-Olkkola 2010, 11.) Ihminen tai ryhmä voi syrjäytyä omasta halustaan, tai ihmisiä voidaan syrjäyttää. Syrjäytyminen voi tapahtua prosessin

omaisesti vähittäin sivuun joutumisena, jolloin heikko yhteiskunnallinen asema vakiintuu tai äkkinäisenä romahduksena.

Tilastollisesti nuorten syrjäytyneiden määrää on hankala arvioida. Tilastoissa voidaan havaita he, joiden kohdalla riskitekijöitä on kasautunut. Tilaistoista tulee ilmi, että noin 3–10 prosentilla nuorista on riskitekijöitä, jotka voivat johtaa syrjäytymiseen. (Syrjäytyneiden nuorten määrä 2021.) Riskitekijöitä nuorten syrjäytymiselle ovat; koulutuksen puute, työttömyys, toimeentulo-ongelmat sekä erilaiset mielenterveys- ja päihdeongelmat. Joissain tapauksissa ongelmat ovat muodostuneet jo lapsuudessa, mutta nämä eivät ole aina suoraan yhteydessä syrjäytymiseen myöhemmässä elämässä. Usein riski syrjäytymiseen kasvaa, kun moni huono-osaisuuden osa-alue kasautuu. (Nuorten syrjäytymisen riskitekijät 2021.)

Huono-osaisuuden ylisukupolvisuus voi vaikuttaa nuorten myöhempään elämään mm. köyhyyden tai mielenterveysongelmien ylisukupolvisuutena (Huono-osaisuuden ylisukupolvisuus 2021). Ylisukupolvisuudella tarkoitetaan jotain, mikä siirtyy sukupolvelta toisella, tätä voisi myös kuvata perinnöksi (Ylisukupolvisuus, mitä se tarkoittaa? n.d). Tällöin vanhempien huono-osaisuus eli hyvinvoinnin haasteet siirtyvät heidän lapsilleen.

4.2 Nuorisotyöttömyys

Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksessa 15–24-vuotiaiden työttömyysaste oli syyskuussa 2021 10,3 prosenttia, joka on 3,9 prosenttia vähemmän kuin vuotta aikaisemmin. Tämä tarkoittaa 17 000 työtöntä nuorta vähemmän kuin edellisenä vuotena. (Työllisyyden kasvu vaimeni syyskuussa 2021.) Samaa nuorisotyöttömyysasteen laskua on huomattavissa Eurostatin työttömyystilastoissa EU:n alueella. Nuorisotyöttömyysaste oli EU:ssa syyskuussa 2021 15,9 prosenttia, kun edellisellä kaudella se oli 16,1 prosenttia (Unemployment statistics 2021).

Työkyky on oleellinen nuorten ja varhaisaikuisten työllistymisen kannalta. Työkyky käsitteenä ei ole aivan yksioikoinen. Se pitää sisällään mitkä asiat vaikuttavat työkykyyn, ketkä sitä määrittelevät, millä välineillä ja miten sitä voidaan edistää (Rajavaara, Seppänen-Järvelä & Yliassi 2016, 155). Työ- ja toimintakyky kulkevat käsi kädessä, joten työkykyä arvioitaessa tulee ottaa ihminen huomioon psykofyysissoosiaalisenä kokonaisuutena. Toimintakyky mielletään keskeisenä osana ihmisen hyvinvointia ja tämä on kytköksissä arjesta selviytymiseen häntä itseään tyydyttävällä tavalla.

Myös yhteiskunnallisella tasolla toimintakyvyllä on suuri merkitys. Yhteiskunnan tavoitellessa mm. työurien pidentämistä, on toimintakyky keskiössä. (Sainio & Salminen 2016, 206.)

Huono-osaisuuden ylisukupolvisuus näyttäytyy myös osana nuorten käsityksissä työllistymisestä. Vanhempien työttömyydellä on havaittu yhteys työelämän sekä tulojen käsityksiin nuorilla. Voi olla, että nuori kokee koulutukseen satsaamisen tuntuvan isolta riskiltä, jos työtä ei löydykään valmistumisen jälkeen. (Erola, Hautala & Kallio 2020, 183.)

4.3 Työllistymisen tuki

Yhteiskunnalla on suuri vastuu kodin ulkopuolelle sijoitettujen työllistymisen tukemisessa. Yhteiskunnan on jatkuvasti löydettävä uusia ratkaisuja, jotta kaikilla olisi mahdollisuus työllistyä. Näitä ratkaisuja on jo kehitetty. Opetus- ja kulttuuriministeriö aloittivat hanketoimintana vuonna 2013 kehittämään nuorisotakuun. Hanke on sittemmin päätynyt vuonna 2019. Nuorisotakuun tavoite oli kehittää tukitoimia nuorten elämänhallintaan, opintopolkuihin ja työllistymiseen. Lisäksi yhteistyötä nuorten tukemiseksi syvennettiin ja koottiin valtakunnallisesti toimintatavat, joita voidaan hyödyntää. (Nuorisotakuun kehittäminen n.d.) TE-palvelut tarjoavat alle 25-vuotiaille nuorille tai 25–29-vuotiaille vastavalmistuneille työnhakijoille palvelua tai toimenpidettä kolmen kuukauden sisällä työhaun alkamisesta. Tällä tavoin voidaan koulutukseen ja työelämään sijoittumista edistää sekä estää työttömyyden pitkittymistä ja syrjäytymistä. (Nuorisotakuu n.d.) Nykyään hankkeen tuloksena on vakiintunut valtakunnallinen Ohjaamo -toiminta.

Ohjaamo on paikka, jossa kaikki alle 30-vuotiaat saavat ohjausta ilman ajanvarausta ja maksua. Ohjaamon kautta saa apua ja tukea koulutukseen, työhön sekä arkeen liittyvissä asioissa. (Mikä on ohjaamo n.d.) Ohjaamo on matalan kynnyksen paikka, jossa useat palvelut ovat saman katon alla. Ohjaamossa työskentelee useita ammattilaisia, mm. uraohjaajia, sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisia ja palveluohjaajia (Ohjaamo n.d.).

Vuonna 2021 käynnistyivät hallitusohjelman mukaiset työllisyyden kuntakokeilut 118 kunnassa. Työllisyyden kuntakokeilujen tavoitteena on vaikuttaa vahvemmin työllisyyden edistämiseen. Kuntakokeilussa valtion ja kuntien resurssit, osaaminen ja palvelut sovitetaan yhteen. Erityisesti tavoitellaan pitkäaikaistyöttömien ja heikommassa työmarkkina-asemassa olevien sijoittumista työelämään. Palveluja ja palvelumalleja, joiden avulla selvitetään ja ratkotaan asiakkaiden yksilölliset

tarpeet, esteet työllistymiseen sekä osaamisen kehittämistarpeet kehitetään kokeilun aikana.
(Työllisyyden kuntakokeilut n.d.)

5 Tavoite ja tarkoitus

Opinnäytetyössä kuvataan kirjallisuuskatsauksen avulla kodin ulkopuolelle sijoitettujen työllistymistä varhaisaikuisuudessa sijoituksen päättymisen jälkeen, sekä perehdytään syihin mahdollisen syrjäytymisen taustalla. Opinnäytetyössä tarkastellaan myös, miten työllistymistä voidaan ennakoida ja tukea sijoituksen aikana ja sen jälkeen. Opinnäytetyö rajautui koskemaan lastensuojelun asiakkaita, jotka ovat sijoitettu kodin ulkopuolelle. Varhaisaikuisilla tarkoitetaan tässä opinnäytetyössä 18–25-vuotiaita. Tavoitteena on lisätä ammattilaisten tietoutta ja ymmärrystä riskeistä, jotka voivat olla yhteydessä työllistymiseen varhaisaikuisuudessa. Kun riskit tunnistetaan ajoissa, voidaan ohjaus ja tukitoimet suunnitella vastaamaan varhaisaikuisten tarpeita. Yhteiskunnallisella tasolla tarkasteltaessa, on tärkeä havaita mahdolliset puutteet tukirakenteissa sekä jälkihuollon toiminatavoissa, jotta voidaan vastata ennakoivasti näiden nuorten aikuisten tarpeisiin.

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on kirjallisuuskatsauksen avulla vastata seuraaviin tutkimuskysymyksiin:

1. Mikä on lapsuudessa tai nuoruudessa tapahtuneen kodin ulkopuolelle sijoituksen yhteys työllistymiseen varhaisaikuisuudessa väestö- ja rekisteritutkimuksissa?
2. Miten kodin ulkopuolelle sijoitettujen nuorten työelämään siirtymistä voidaan ennakoida ja miten tätä voidaan tukea?
 - a. sijoituksen aikana
 - b. sijoituksen jälkeen

6 Kirjallisuuskatsauksen toteutus

6.1 Tutkimusmenetelmä

Opinnäytetyö on kuvaileva kirjallisuuskatsaus, jonka tarkoituksena on kuvailla ja kertoa aiheeseen aikaisemmin kohdistunutta tutkimusta. Opinnäytetyö toteutettiin tarkastelemalla aikaisempia tutkimuksia, joissa on tutkittu sijoitettujen lasten ja nuorten varhaisaikuisuuden työelämään siirty-

mistä, syrjäytymistä, sijoitushistorian yhteyttä työllistymiseen sekä nuorten ja ammattilaisten kokemuksia itsenäistymisessä. Kirjallisuuskatsausten yhtenä tärkeimmistä tehtävistä on arvioida jo olemassa olevaa tietoa teorian pohjalta. Katsauksien avulla voidaan koostaa laaja kuva tietystä aihealueesta. Tutkimusmenetelmänä kuvaileva kirjallisuuskatsaus voidaan jakaa neljään eri vaiheeseen, joita havainnollistetaan kuviossa 1.

Kuvio 1. Kirjallisuuskatsauksen prosessivaiheet

Tutkimuksen tarkoituksen määrittäminen suuntaa koko prosessia. Tätä valittaessa pohdittiin omia kiinnostuksenkohteita, jotta motivaatio aiheeseen kantaa koko prosessin läpi (Stolt ym. 2016, 24). Opinnäytetyön tarkoitus kumpusi opiskelijan omasta mielenkiinnosta työllistymisen lisäämiseen haastavammassa asemassa olevien keskuudessa. Tutkimuskysymyksiä pohdittaessa, nostettiin esiin eri näkökulmia ja tarkasteltiin sijoituksen työelämäyhteyttä myös nuorten omina kokemuksina sekä ammattilaisten näkökulmasta, jolloin esiin eivät nouse vain tilastoissa näkyvät luvut. Aineiston hakuvaiheessa suoritettiin kirjallisuushaku ja valittiin aineistot katsaukseen. Tässä opinnäytetyössä hakuprosessi oli vähemmän systemaattinen, koska kyseessä oli yleisesti ilmiötä ja aihealuetta tarkasteleva kuvaileva kirjallisuuskatsaus ((Stolt ym. 2016, 25). Opinnäytetyön aineistohaku on raportoitu luvussa 6.2. Kuvailevan kirjallisuuskatsauksen ydinvaihe on rakentaa käsitteilyosa, jolloin vastataan tutkimuskysymykseen sekä tehdään johtopäätöksiä. Tämän vaiheen tavoitteena on vertailla aineistoja, analysoida vahvuuksia sekä heikkouksia ja tehdä laajoja päätelmiä. (Kangasniemi ym. 2013, 296.) Aineiston analysointi on kuvattuna luvussa 6.4.

6.2 Aineiston haku

Aineistohaun tarkoitus on valita julkaisut opinnäytetyöhön, käyttämällä sisäänotto- ja poissulkukriteerejä. Kirjallisuuskatsauksen aineistonhaussa hyödynnettiin kirjaston tietokantoja sekä suoritettiin manuaalista hakua. Ennen aineistonhaun aloittamista hyödynnettiin Finto-palvelun asiasanahakuja, jotta löydettiin oikeat käsitteet kuvaamaan opinnäytetyöni teoriapohjaa sekä löydettiin relevantit hakusanat ja -lausekkeet. Asiasanat on kuvattu taulukossa 1.

Taulukko 1. Asiasanat Finto-palvelusta

Asiasanat suomeksi	Asiasanat, englanninkielinen vastine
<ul style="list-style-type: none"> • Lastensuojelu, YSO • Sijaishuolto, YSO • Sijoitetut lapset, YSO • Huostaanotto, YSO • Jälkihuolto, YSO • Syrjäytyminen, YSO • Työttömyys, YSO • Työllistyminen, YSO • Nuorisotyöttömyys, YSO • Sosiaaliset ongelmat, YSO • Itsenäistyminen (psykologia), YSO • Aikuistuminen, YSO 	<ul style="list-style-type: none"> • Child protection • Foster care • Children in placement • Taking into custody (child welfare) • Aftercare (social services) • Social exclusion • Unemployment • Access to employment • Youth unemployment • Social problems • Becoming independent (psychology) • Growing up

Ennen varsinaista tiedonhakuja hyödynnettiin Jyväskylän ammattikorkeakoulun kirjaston informaatikon asiantuntemusta, jotta sisäänotto- ja poissulkukriteerit tuli huomioitua asiaankuuluvalla tavalla ja löydettiin relevantit hakulausekkeet. Hänen asiantuntemuksensa auttoi muodostamaan oikeat hakulausekkeet, lopulliset valinnat suoritti opiskelija itse. Relevantit hakulausekkeet muodostuivat yhdistämällä asiasanoja suomen ja englannin kielellä. Hakulausekkeet on kuvattu taulukossa 2. Tietokantahaut suoritettiin suomen- ja englanninkielisiin tietokantoihin, joten hakulausekkeet ovat suomeksi ja englanniksi.

Taulukko 2. Hakulausekkeet

("foster care" OR "children in placement" OR "after care")	AND	("transition to adulthood" OR "becoming independent")
(sijaishuol* OR huostaanot*)	AND	(itsenäis* OR työllä* OR aikuis*)

Aineiston sisäänotto- ja poissulkukriteerit ovat kuvattuna taulukossa 3. Sisäänotto ja poissulkukriteerit auttoivat rajaamaan aineistoa saatavuuden, ajankohtaisuuden ja luotettavuuden mukaan sekä aineiston tuli vastata tutkimuskysymykseen. Kriteerejä hyödyntäen rajattiin aineistoa ensin otsikkotasolla, abstraktitasolla ja viimeiseksi koko tekstiä tarkastellen.

Taulukko 3. Aineiston sisäänotto- ja poissulkukriteerit.

Sisäänottokriteerit	Poissulkukriteerit
Julkaisun kielenä suomi tai englanti.	Julkaisu on muulla kuin suomen tai englannin kielellä.
Julkaisu on vertaisarvioitu tutkimus, artikkeli tai väitöskirja.	Julkaisu on opinnäytetyö.
Julkaistu vuosien 2011–2021 välisenä aikana.	Julkaistu ennen vuotta 2011.
Julkaisu on saatavilla koko tekstinä ilman toimenpiteitä.	Aineiston saatavuus vaatii maksun tai muita toimenpiteitä.
Julkaisu vastaa tutkimuskysymykseen.	Julkaisu ei vastaa tutkimuskysymykseen.

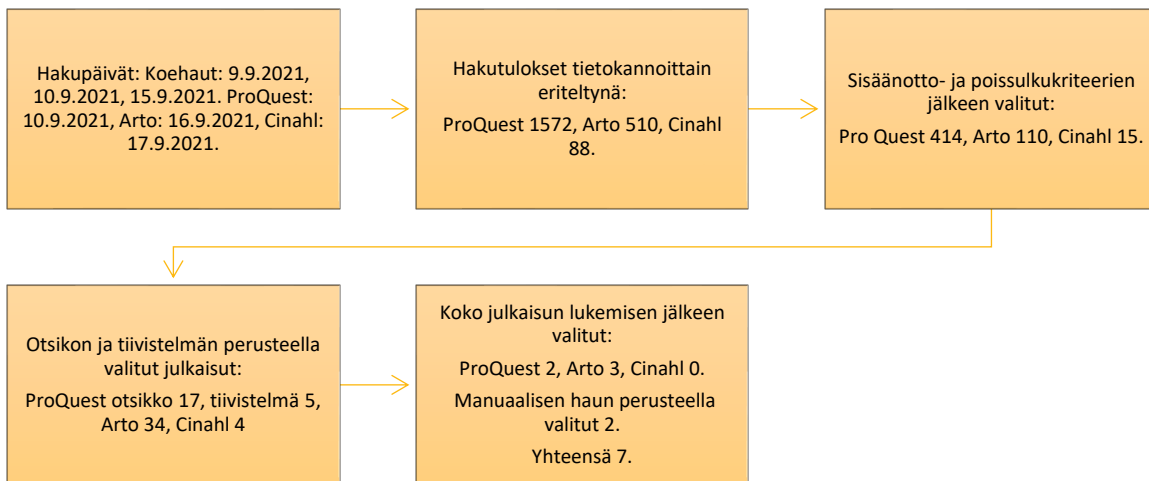
Opinnäytetyön aineistohaussa käytettiin kolmea eri tietokantaa: ProQuest, Arto (Finna.fi) sekä CINAHL Plus with Full Text (Ebsco Host). Koehakuja suoritettiin eri tietokantoihin 9.9.2021, 10.9.2021, 15.9.2021. Tiedonhaku on kuvattu kuviossa 2.

Tiedonhaku ProQuest -tietokantaan suoritettiin 10.9.2021. Tuloksiksi ProQuest antoi 1572. Sisään-otto- ja poissulkukriteerien jälkeen tuloksia oli 414. Tuloksien määrän vuoksi hakutuloksia rajattiin siten, että hakusanojen tulee sisältyä tiivistelmään, jonka jälkeen tuloksia oli 17. Otsikon ja tiivistelmän lukemisen jälkeen koko tekstin lukuun valikoitui 5 artikkelia, joista 2 vastasi tutkimuskysymykseen.

Tiedonhaku Arto -tietokantaan (Finna.fi) suoritettiin 16.9.2021. Tuloksiksi Arto antoi 510. Sisään-otto- ja poissulkukriteerien jälkeen tuloksia oli 110. Otsikoiden ja tiivistelmän lukemisen jälkeen koko tekstin lukuun valikoitui 34 julkaisua, joista 3 vastasi tutkimuskysymykseen.

Tiedonhaku Cinahl -tietokantaan suoritettiin 17.9.2021. Tuloksiksi Cinahl antoi 88. Sisään-otto- ja poissulkukriteerien jälkeen tuloksia oli 15. Otsikoiden ja tiivistelmän lukemisen jälkeen koko tekstin lukuun valikoitui 4 artikkelia. Näistä artikkeleista tutkimuskysymykseen vastasi 1 artikkeli, joka oli päällekkäinen ProQuest tulosten kanssa.

Manuaalisen haun kautta aineistoon valikoitui 2 julkaisua. Julkaisut valittiin samoja sisään-otto- ja poissulkukriteerejä hyödyntäen ja nämä vastasivat tutkimuskysymykseen. Toinen näistä oli julkaistu vuonna 2010, tämä koettiin tarpeelliseksi ottaa mukaan aineistoon, perustuen artikkelin täsmällisyyteen tutkimuskysymykseen nähden.

Kuvio 2. Aineistohaun eteneminen.

Aineistoon valikoitui yhteensä seitsemän julkaisua. Näistä viisi löytyi tietokannoista ja kaksi manuaalisella haulla. Taulukossa 4 on kuvattu kirjallisuuskatsaukseen valitut julkaisut. Taulukossa on eritelty julkaisun nimi ja bibliografiset, tietokanta, josta julkaisu löytyy sekä julkaisun pääsisältö. Julkaisut on numeroitu numeroin 1–7 bibliografisten tietojen perään. Tämä numero julkaisun nimen perässä oli apuna aineiston analysoinnissa. Aineistojen tarkempi kuvaus luvussa 6.3.

Taulukko 4. Kirjallisuuskatsaukseen valitut julkaisut.

Julkaisu	Tietokanta	Pääsisältö
Gissler, M., Kestilä, L., Paananen, R. & Väisänen, A. 2012. Kodin ulkopuolelle sijoitetut nuorina aikuisina. Rekisteripohjainen seurantalutkimus Suomessa vuonna 1987 syntyneistä. Yhteiskuntapolitiikka, 77, 6, 599–620. (1)	Manuaalinen haku.	Tutkimus pohjautuu kansalliseen syntymäkohorttiaineistoon, jossa seurattiin kaikkia vuonna 1987 syntyneitä lapsia vuoteen 2009 saakka. Tässä tutkimuksessa selvitettiin kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten ja nuorten pärjäämistä varhaisaikuisuudessa.
Liu, C. 2020. A multi-level analysis of the effects of independent living programs on educational attainment, employment, and housing outcomes of youth aging out of foster care. Child Welfare, 98, 4, 97–120. (2)	ProQuest (Päällekkäisyys Cinahl)	Yhdysvaltalainen tutkimus itsenäisen asumisen ohjelmien (ILP-Independent living program) vaikutuksista sijaishuollosta itsenäiseen elämään siirtyvien nuorten kohdalla. Vaikutuksia tutkittiin koulutukseen, työllistymiseen ja asumistilanteeseen liittyen.
Bedianashvili, G., Dangadze, B., Jorbenadze, R. & Verulava, T. 2020. Challenges faced by youth aging out of foster care: homelessness, education, and employment. Euromentor Journal, 11, 3, 104–116. (3)	ProQuest	Tutkimuksessa tutkittiin haasteita, joita sijaishuollosta itsenäistyvät nuoret kohtaavat Georgiassa (maa). Tutkimus toteutettiin laadullisena tutkimuksena vuonna 2019, haastatellen sijaishuollosta itsenäistyviä nuoria (18–25-vuotiaat) sekä sosiaalityöntekijöitä.
Vauhkonen, T. & Törrönen, M. 2012. Itsenäistyminen elämänvaiheena – osallistava vertaistutkimus sijaishuollosta itsenäistyvien nuorten hyvinvoinnista. SOS-Lapsikylä ry. (4)	Arto (Finna.fi)	Tutkimuksen tavoitteena oli perehtyä sijaishuollosta itsenäistyvien nuorten (18–25-vuotiaat) omiin kokemuksiin sijaishuollosta, jotta itsenäistymisvaihetta voidaan tukea paremmin ja muuttaa käytänteitä.

Taulukko 4 jatkuu seuraavalla sivulla.

Taulukko 4 jatkuu edelliseltä sivulta.

Julkaisu	Tietokanta	Pääsisältö
Ala-Kauhaluoma, M., Harkko, J., Lehtikoinen, T. & Lehto, S. 2016. Onko osa nuorista vaarassa syrjäytyä pysyvästi? Nuorten syrjäytymisriskit ja aikuisuuteen siirtymistä tukeva palvelujärjestelmä. Sosiaali- ja terveysturvan tutkimuksia 144. (5)	Arto (Finna.fi)	Tutkimuksessa tarkasteltiin nuorten aikuisuuteen siirtymistä eri näkökulmista; elämäntilanteet, palvelujärjestelmä ja toteutuneet toimenpiteet. Tutkimuksen yksi osa-alue oli selvittää kodin ulkopuolelle sijoitettujen nuorten elämäntilannetta ja tulevaisuuden tavoitteita, sekä syrjäytymisriskejä.
Kääriälä, A. 2020. Always a Step Behind? Educational and Employment Transitions among Children in Out-of-home Care. (6)	Arto (Finna.fi)	Väitöskirjatutkimuksessa kasvatettiin ymmärrystä kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten varhaisaikuisuudesta (18–25-vuotiaat) Suomessa ja Pohjoismaissa. Tutkimuksessa yhtenä alatutkimuksena perehdyttiin kodin ulkopuolelle sijoitettujen varhaisaikuisuuden työelämäpolkuja.
Heino, T. & Johnson, M. 2010. Huostassa olleet lapset nuorina aikuisina. Julkaisussa Perhepiirissä. Toim. Hämmäläinen, U. & Kangas, O. Helsinki: Kelan tutkimusosasto, 266–293. (7)	Manuaalinen haku	Tutkimuksessa tarkastellaan perheen, koulutuksen ja työelämän kautta sitä, miten huostaanotetut lapset kiinnittyvät yhteiskuntaan varhaisaikuisuudessa. Tutkimuksessa on käytetty valtakunnallisia rekisteriaineistoja yhdistämällä ja se liittyy Suomen Akatemian SKODI-KIDS-tutkimusohjelman rahoittamaan Pitkittäistutkimus huostaanotetuista lapsista Suomessa 2010–2013 hankkeeseen.

6.3 Aineiston kuvaus

Gissler, Heino, Kestilä, Paananen ja Väisänen (2012, 600) tutkivat kodin ulkopuolelle sijoitettujen pärjäämistä varhaisaikuisuudessa kohorttiaineistoa hyödyntäen. Tutkimuksessa selvitettiin sijoitet-

tuina olleiden riskitekijöitä, jotka vaikuttavat hyvinvointiin verrattuna väestöön. Myös sijoitushistorian yhteyttä riskien vakavuuteen vertailtiin. Gissler ja muut (2012, 612) totesivat pärjäämisen riskien kohonneen erityisesti teini-iässä ensimmäisen kerran sijoitetuilla. Tutkimuksessa Gissler ja muut (2012, 614) totesivat myös lapsuuden kokemuksen vaikuttavan pitkään negatiivisesti. Koulutuksen suorittamisen Gissler ja muut (2012, 614) näkivät olevan yhteydessä työllistymiseen.

Liun (2020, 101–102) tutkimuksen tarkoituksena oli tutkia, onko itsenäisen elämän ohjelmilla (Independent living program ILP) vaikutuksia sijaishuollosta itsenäistyvien koulutustasoon, työllistymiseen sekä asumiseen kaikissa 50 osavaltiossa Yhdysvalloissa. Liu (2020) käytti kansallista -Nuoret siirtymässä dataa (National youth in transition database NYTD) tietojen keräämisessä. Tutkimuksessa korostui yksilön sekä valtion tason tekijät koulutuksen, työllistymisen sekä asumisen tukemisessa. Tulosten mukaan tietyt ILP-palvelut ovat yhteydessä myönteisiin vaikutuksiin koulutuksen, työllistymisen ja asumisen osalta. ILP-palveluista erityisesti toisen asteen koulutuksen tuen todettiin olevan kaikkein tehokkain palvelumuoto kaikkien osa-alueiden parantamiseksi, myös taloudellinen tuki oli merkittävää. (Liu 2020, 114–115.) Tutkimuksessa nostettiin esiin myös valtioiden väliset suuret erot. Liu (2020, 116) pitää tärkeänä sijaishuollosta itsenäistyvien tukitoimien jatkamista pidempään.

Bedianashvili, Dangadze, Jorbenadze ja Verulava (2020, 104) tutkivat laadullisen tutkimuksen avulla haasteita, joita sijaishuollosta itsenäistyvät kohtaavat Georgiassa. Näitä haasteita olivat köyhyys, koulutus sekä työllistyminen. Tässä laadullisessa tutkimuksessa tehtiin osittain jäseneltyjä haastatteluja, sijaishuollosta itsenäistyneille sekä sijaishuollossa toimiville ammattilaisille. Tulokset osoittivat, että sijaishuollosta itsenäistyneet nuoret tunsivat olevansa valmistautumattomia elämään ja heillä oli jonkin verran taloudellisia, sosiaalisia ja psykologisia haasteita, jotka tekevät siirtymisestä aikuisikään heille vaikeampaa. (Bedianashvili ym. 2020, 104.) Bedianashvili ja muut (2020, 104) suosittelivat sijaishuoltopalveluiden laajentamista 21-vuoden ikään saakka, tavoitteena lisätä koulutuksen ja asumisen vakautta sekä työvoimapalveluita nuorten siirtyessä sijaishuollosta aikuisuuteen.

Vauhkosen ja Törrösen (2012) tutkimuksen tarkoituksena oli perehtyä sijaishuollossa olleiden nuorten omista kokemuksista sijaishuollosta itsenäistymisestä. Tutkimuksessa koottiin tietoa laajasti yhteen osallistavan, vertais- sekä toimintatutkimuksen menetelmillä. Nuoret otettiin mukaan

tutkimuksen suunnitteluun. (Vauhkonen & Törrönen 2012, 100.) Tutkimus on I Matter -hanketta, jonka tavoitteena on parantaa sijaishuollon toimintatapoja kansainvälisesti (mts. 11). Tutkimus on toteutettu yhteistyössä yli organisaatorajojen, järjestöjen, kuntien ja yrittäjien välillä. Kohderyhmänä suomessa olivat 18-vuotiaat sijaishuollosta itsenäistyneet tai jo itsenäistyneet. Haastateltavien joukko oli 53 nuorta. (Mts. 9.) Tutkimuksessa nousivat esiin se seikka, että sijaishuollosta itsenäistyneiden kokemuksia tai elämäntilanteita ei voida yleistää, vaan jokainen nuori tulee kohdata yksilönä (mts. 91).

Ala-Kauhaluoman, Harkon, Lehikaisen ja Lehdon (2016) tutkimuksen tarkoitus oli tutkia nuoruudesta aikuisuuteen siirtymävaihetta ilmiönä väestötasolla. Erityisesti haluttiin perehtyä nuoriin, jotka kuuluivat työstä syrjäytymisen riskiryhmiin tai jotka olivat heikossa asemassa muuhun väestöön verrattuna. Tutkimuksen aineistot kerättiin monista hallinnollisista rekistereistä. Tutkimuksessa seurattiin kymmenen vuoden ajan vuosina 1983–1985 syntyneiden nuorten siirtymää aikuisuuteen. Tutkimuksessa käytettiin myös kyselyä, jonka avulla kodin ulkopuolelle sijoitettujen nuorten koulutusta, elämäntilannetta sekä tulevaisuuden tavoitteita kartoitettiin. (Ala-Kauhaluoma ym. 2016.) Tutkimuksen tuloksena korostui aikuisuuden vaatimukset, joita monet kodin ulkopuolelle sijoitetut joutuvat kohtaamaan liian usein. Tutkimus tulisi pyrkiä kytkemään yksiköön, johon nuori on sijoitettuna sekä erityistä huomiota tulisi kiinnittää luottamukselliseen ja pysyvään sosiaaliseen tukeen. (Mts. 130.)

Väitöskirjatutkimuksessaan Kääriälä (2020) pyrki kasvattamaan ymmärrystä kodin ulkopuolelle sijoitettujen varhaisaikuisuudesta Suomessa ja Pohjoismaissa. Tutkimus sisälsi neljä osatutkimusta, joista yhdessä tarkasteltiin kodin ulkopuolelle sijoitettujen työelämäpolkuja Suomessa. Tämä tutkimus perustuu aikaisempaan tutkimukseen, jossa käytettiin Suomesta saatuja rekisteritietoja. Tämä aikaisempi tutkimus on Haapakorvan ja kumppanien tutkimus Syntymäkohortti 1987-syntyneistä lapsista. Kääriälä pyrkii väitöstutkimuksessaan laajentamaan tätä aikaisempaa tutkimusta vertaamalla tuloksia väestöön, jotka eivät ole olleet sijoitettuna. Kääriälä (2020, 7) tuo esiin, että sijoitetuilla lapsilla on yleisemmin ja todennäköisemmin pitkäkestoisia vaikeuksia opintoihin ja työelämään kiinnittymiseen. Kääriälä (2020) nostaa esiin ennaltaehkäisevän työn sekä jälkihuollon palveluiden merkityksen.

Heino ja Johnson (2010) raportoivat artikkelissaan tutkimuksen, joka perustuu seurantatutkimukseen, jossa on yhdistetty valtakunnallisia rekistereitä. Tutkimus liittyy Suomen Akatemian SKIDI-KIDS-tutkimusohjelman rahoittamaan Pitkittäistutkimukseen Suomessa 2010–2013 huostaanotetuista lapsista -hankkeeseen. Tutkimuksen tavoitteena on perehtyä koulutuksen, perheen ja työelämän kautta kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten ja nuorten kiinnittymistä yhteiskuntaan varhaisaikuisuudessa. (Mts. 268.) Tässä tutkimuksessa aineisto kerättiin vuonna 2008 Stakesin lastensuojelurekisteristä, kohdejoukoksi valittiin kaikki vuonna 1982–1991-syntyneet lapset, jotka olivat olleet huostassa vuosina 1991–2006 (mts. 272). Tutkimuksen tuloksista nousi esiin, että sijoitushistorialla näyttäisi olevan suuri merkitys koulukseen sekä yhteiskuntaan huostassa olleiden kohdalla (mts. 284).

6.4 Aineiston analysointi

Tutkimukset analysoitiin tutkimusartikkelien tulosten mukaan. Aineistojen analysointi alkoi poimimalla manuaalisesti tutkimuskysymyksiin liittyviä katkelmia ja koodaamalla nämä väreihin. Sisällyksenalyysi aineistosta toteutettiin aineistolähtöisen teemoittelun avulla. Tarkoituksena oli ryhmittelyn, eroavaisuuksien ja yhtäläisyyksien etsimisen ja vertailun avulla tulkita aineistoa (Stolt ym. 2016, 31). Teemoittelu sisälsi kolme vaihetta: 1. redusointi, eli aineiston pelkistäminen. Tässä vaiheessa aineistosta etsittiin tutkimuskysymyksiin sopivia katkelmia ja pelkistettiin nämä aineiston mukaisiin ilmaisuihin. 2. klusterointi, eli ryhmittely alaluokkiin. 3. abstrahointi, eli luotiin teoreettiset käsitteet. Tässä vaiheessa saman sisältöisistä asiakokonaisuuksista syntyi laajempia kokonaisuuksia, jotka vastasivat tutkimuskysymyksiin. (Tuomi & Sarajärvi 2012, 108–109.) Aineiston teemoittelussa alaluokkia oli 14 ja yläluokkia 7. Yläluokat muodostuivat asetetuista tutkimuskysymyksistä. Taulukossa 5 on esimerkkikatkelma aineiston analyysin teemoittelusta.

Taulukko 5. Esimerkki aineiston teemoittelusta ja luokittelusta suhteessa asetettuihin tutkimuskysymyksiin.

Alkuperäinen ilmaus	Pelkistetty ilmaus	Alaluokka	Yläluokka
<p>”Työttömyys on selvästi tavallisempaa huostassa olleiden kuin muiden 15–24-vuotiaiden keskuudessa. Vuoden 2006 lopussa oli 16 prosenttia 22-vuotiaista huostassa olleista työttömänä, kun väestötasolla 22-vuotiaista oli työttömänä vain 7 prosenttia.” (7) 276</p>	<p>Työttömyyttä esiintyy tavallisemmin huostassa olleiden keskuudessa verrattuna saman ikäiseen väestöön.</p>	<p>Osallistuminen työhön sijaishuollosta itsenäistymisen jälkeen.</p>	<p>Yhteys työllistymiseen rekistereissä ja haastatteluisissa</p>
<p>”Kodin ulkopuolelle sijoitettujen nuorten työllisyys oli 26-vuotiaana huomattavasti vähäisempi (43 %) kuin samoilla ikäryhmillä väestössä (73 %).” (5) 63</p>	<p>Kodin ulkopuolelle sijoitettujen työllisyys merkittävästi vähäisempi verrattuna väestöön.</p>		
<p>”Despite these overall results, it is important to note that a significant proportion of children in care also succeed in their transitions.” (6) 52</p>	<p>Näistä kokonaistuloksista huolimatta on tärkeä huomata, että merkittävä osa sijaishuollossa olleista lapsista onnistuu siirtymässä aikuisuuteen.</p>	<p>Onnistunut siirtymä aikuisuuteen</p>	

Taulukko 5 jatkuu seuraavalla sivulla.

Taulukko 5 jatkuu edelliseltä sivulta.

Alkuperäinen ilmaus	Pelkistetty ilmaus	Alaluokka	Yläluokka
" Nuorten vastauksista on nähtävissä, että itsenäistymisvaihetta on hyvä tarkastella yksilöllisesti ja joustavasti nuoren eikä vain järjestelmän näkökulmasta." (4) 93	Nuoret kokevat tarvitse- vansa yksilöllistä tukea it- senäistymiseen.	Nuorten kokemukset tu- entarpeesta.	Työelämään siirtymisen tuki ja ennakointi.
" Nuorista 27 prosenttia koki, että tarvitsisi tukea työelämään siirtymisessä." (5) 77	Työelämään siirtymisessä tukea koettiin tarvitsevan.		
"More opportunities and trainings should be pro- vided to youth so that they can have necessary resources and access to be successfully employed." (2) 116	Tätä tukea tulisi antaa jo sijaishuollon aikana. Var- sinkin opiskeluun, joka on väylä onnistuneeseen siir- tymään työelämään.	Tuki sijaishuollon aikana.	

7 Kirjallisuuskatsauksen tulokset

7.1 Kodin ulkopuolelle sijoituksen yhteys työllistymiseen

Tässä luvussa vastataan ensimmäiseen tutkimuskysymykseen, joka on: Mikä on lapsuudessa tai nuoruudessa tapahtuneen kodin ulkopuolelle sijoituksen yhteys työllistymiseen varhaisaikuisuudessa väestö- ja rekisteritutkimuksissa?

Työttömyyttä esiintyy tavallisemmin huostassa olleiden keskuudessa. Rekisteritietojen valossa huostassa olleiden 15–24-vuotiaiden työttömyysprosentti on korkeampi, kuin vastaavan väestön. (Heino & Johnson 2010, 276; Ala-Kauhaluoma ym. 2016, 63). Kääriälä (2020, 46) nostaa väitöskirja-

tutkimuksessaan esille myös sijaishuollossa olleiden epävakaan osallistumisen koulutukseen. Koulusta työhön siirtymisen osalta sijaishuollossa olleet siirtyivät epätodennäköisemmin vakaaseen ja varhaiseen työelämään 18–25-vuotiaina verrattuna vastaavaan väestöön (mts. 47–52).

Sijoitushistorian ja sukupuolen yhteyttä varhaisaikuisuuden työllistymiseen on tutkittu monissa tutkimuksissa. Sijoitushistorialla tarkoitetaan mm. sijoitusmuotoa ja sijoitusikää. Sekä Heino ja Johnson (2010, 284) että Vauhkonen ja Törrönen (2012, 61) tuovat tutkimuksissaan ilmi sijoitushistorian näyttäytymisen isona ja vaikuttavana tekijänä koulutuksen ja yhteiskuntaan kiinnittymisen kannalta. Vauhkonen ja Törrönen (2012, 61) lisäävät sijoitushistorian myös vaikuttavan nuorten voimavaroihin, jotka vaikuttavat opiskeluun tai työelämään pääsyyn.

Sijoitusmuodoista perhehoidon ja laitoshoidon yhteyttä työllistymiseen tuotiin ilmi useammassa tutkimuksessa. Tutkimuksissa nousi esiin, että perhehoidossa olleet nuoret työllistyivät paremmin kuin laitoshoidossa olleet nuoret. (Vauhkonen & Törrönen 2012, 59; Ala-Kauhaluoma ym. 2016, 63; Heino & Johnson 2010, 282.) Vauhkonen ja Törrönen (2012, 59) nostivat esiin laitoshoitoon tulevien iän sijoitushetkellä. Usein laitoshoidon alku on myöhemmin, jolloin monimuotoiset ongelmat ovat kasaantuneet ja syventyneet. Niihin on haastavampaa tarttua, eikä niihin enää sijoituksen aikana ehditä vaikuttamaan tarpeeksi. (Vauhkonen ja Törrönen 2012, 59; Gissler ym. 2012, 612–615.) Heino ja Johnson (2010, 285–286) huomauttavat, että edellä mainittujen syiden vuoksi laitoshoidon valikoituville nuorille ei ole aina tarjolla sijaisperhettä, jolloin ammatillisempi hoitoympäristö vastaa paremmin lapsen tai nuoren tarpeita.

Heino ja Johnson (2010, 282) myös ryhmittelivät yhteiskuntaan kiinnittymistä sijoitushistorian mukaan. Niin miesten, kuin naisten osalta parhaiten työllistyivät alle 12-vuotiaina perhehoitoon sijoitetut (mts. 283). Sijoitusikä on myös yhteydessä koulusta työhön siirtymässä (Kääriälä 2020, 52). Nuorempina sijoitetut työllistyivät useammin, kuin yli 15-vuotiaina sijoitetut (Ala-Kauhaluoma ym. 63). Kun tarkastellaan koko sijoitushistoriaa, ilmeni nuorena perhehoitoon sijoitettujen työllistyvän useammin kuin laitoshoidon teininä sijoitetut. Naisten osalta yli 15-vuotiaina perhehoitoon tai laitoshoidon sijoitettujen erot ovat pienet, kun taas laitoshoidon yli 15-vuotiaina sijoitetut miehet sijoittuvat heikoiten yhteiskuntaan. (Heino & Johnson 2010, 283–285; Kääriälä 2020, 52.) Kääriälän (2020, 52) väitöstutkimuksessa nousee esiin erityisesti sijaishuollossa olleiden poikien siirtymät sellaisille poluille, joihin liittyy pitkäaikaisia sosiaaliavustuksia ja työttömyyttä. Kääriälä (2020, 52)

korostaa että, kokonaistuloksista huolimatta on tärkeä huomata, että merkittävä osa sijaishuollosta olleista lapsista onnistuu aikuisuuteen siirtymässä.

7.2 Työllistymisen tuki ja ennakointi

Tässä luvussa vastataan toiseen tutkimuskysymykseen, joka oli: Miten kodin ulkopuolelle sijoitettujen nuorten työelämään siirtymistä voidaan ennakoida ja miten tätä voidaan tukea, sijoituksen aikana ja sen jälkeen?

Tutkimuksissa nousi esiin myös nuorten oma ääni. Sekä Vauhkonen ja Törrösen (2012, 58) että Ala-Kauhaluoman ja muiden (2016, 77) tutkimuksissa esiin nousi nuoren toiveet saada merkityksellinen, mielekäs ja omaa koulutustaan vastaava työ. Kaikki nuoret eivät kuitenkaan pääse toivomaansa koulutukseen tai työhön, eivätkä tulevaisuuden suunnitelmat ole heille täysin selviä (Ala-Kauhaluoma ym. 2016, 77; Vauhkonen & Törrönen 2012, 58). Ala-Kauhaluoma ja muut (2016, 77) sekä Vauhkonen ja Törrönen (2012, 93) tuovat esille, että nuoret kokevat tarvitsevansa tukea työelämään siirtymisessä. Vauhkonen ja Törrösen (2012, 93) tutkimuksessa korostui erityisesti nuorten kokemus valmistautumisesta koulutukseen ja työhön. Nuoret kokivat tarvitsevansa pidemmän ajan valmistautumiseen (mts. 93). Myös Bedianashvili ja muut (2020, 111) kuvasivat nuorten kokevan haasteita itsenäistymisessä. Nuoret kokivat, että heillä ei ollut riittävästi sosiaalista, emotionaalista tai taloudellista tukea, eivätkä he olleet valmistautuneita itsenäiseen elämään ja haasteiden kohtaamiseen (Bedianashvili ym. 2020, 111–113). Nuorten haastatteluista tuli ilmi, työn saamisen vaikeus ja tuen puute, mutta toisaalta taas tukea saatiin sijoituspaikasta (Bedianashvili 2020, 110). Bedianashvilin ja muiden (2020, 111) tutkimuksessa sosiaalityöntekijän rooli koettiin tärkeäksi itsenäistymistä valmisteltaessa, mutta työntekijöiden osallistumisen koettiin olevan vähäistä.

Jotta työelämään kiinnittymistä voidaan tukea, tulee ennakointi ja valmistautuminen aloittaa jo sijaishuollon aikana (Vauhkonen & Törrönen 2012, 94–95). Vauhkonen ja Törrönen (2012, 93) korostivat, että nuorten omat toiveet ja taidot tulisi ottaa huomioon itsenäistymisikää pohtiessa. Ennaltaehkäisyn onnistumisen kannalta yksilöllinen tuki tulisi olla saatavilla, kun riskitekijät uhkaavat kasaantua (Heino & Johnson 2010, 286–287; Gissler ym. 2012, 615). Erityistä huomiota ennaltaehkäisyssä tulee kiinnittää hyvinvoinnin tukemiseen ja suojaavien tekijöiden vahvistamiseen (Gissler ym. 2012, 615). Sekä Ala-Kauhaluoma ja muut (2016, 85) että Liu (2020, 116) korostivat sijaishuol-

lon aikaisen tuen koulutusalan valintaan ja opiskeluun olevan tärkeää, koska tämä on väylä onnistuneeseen siirtymään työelämään. Ala-Kauhaluoman ja muiden (2016,7) tutkimuksen mukaan nuoret itse nimesivät työelämään siirtymisen tukimuotoina tärkeimmiksi tuen, kannustuksen, neuvot ja ohjauksen työnhakuun. Positiivisia vaikutuksia on huomattu pidempään sijaishuollossa olleilla. Teini-iässä sijoitettujen kohdalla tärkeä tehtävä on motivoida nuorta sekä vahvistaa hänen kykyjään. (Gissler ym. 2012, 615.) Sijaishuoltoa ei tulisi päättää heti nuoren täytettyä 18-vuotta, jos hän ei ole valmis itsenäiseen elämään. Jos nuorella kuitenkin on vakaa asema omassa ympäristössään ja hänen asumisensa on turvattu, on edellytykset sijoituksen päättämiseen 18-vuotiaana hyvät. (Liu 2020, 115; Bedianashvili ym. 2020, 113.) Nuoren siirtyessä itsenäiseen elämään tulisi tukea vähentää asteittain (Ala-Kauhaluoma ym. 2016, 84).

Ehkäisevän perhetyön merkitys nousi esiin nuorten kokemuksissa huostaanotoista. Heidän kokemuksissaan välittyi se, että huostaanotot eivät aina takaa nuorille turvallisia lapsuuden kokemuksia. Ennaltaehkäisy voitaisiin mahdollisesti aloittaa jo ennen huostaanottoa esimerkiksi perhekuntoutusta hyödyntämällä. Perhekuntoutuksen keinoin lapsiperheissä ongelmien kasaantumista sekä mahdollisesti huostaanottoja voitaisiin ehkäistä. Tilanteissa, joissa huostaanottoihin päädytään, tukee perhekuntoutus yhteyden ja keskustelun jatkumista sekä tukee sijoituksen väliaikaisuutta. (Vauhkonen & Törrönen 2012, 96.)

Sijaishuollon jälkeinen tuki on myös huomionarvoista ja yhtä arvokasta kun ennakoitiin, jotta sijoitettujen nuorten siirtymää aikuisuuteen voitaisiin tukea. Siirtymävaiheessa aikuisuuteen luottamukselliset ja pysyvät ihmissuhteet ovat avaintekijä eheytymiseen (Heino & Johnson 2010, 286; Ala-Kauhaluoma ym. 2016, 86–88). Kaikki nuoret eivät saa perheeltään tukea, jolloin järjestelmän tuki on merkittävää. Myös valmiudet itsenäiseen elämään siirtymiseen voivat olla puutteellisia. (Gissler ym. 2012, 614; Ala-Kauhaluoma ym. 2016, 82.) Sijaishuollon ja jälkihuollon toimijat kokivat olevansa keskeisessä asemassa koulutuksen ja työelämän arvon lisäämisessä. Ammattilaiset korostivat myös sijaishuollon velvollisuutta kartoittaa palveluntarve ja sen mukainen tuen järjestäminen jatkossa. (Ala-Kauhaluoma ym. 2016, 85–88.) Itsenäistymisvaiheeseen tulee panostaa, kuuntelemalla nuorta sekä mukautumalla, jotta itsenäisessä elämässä selviytymisen mahdollisuudet kasvavat (Gissler ym. 2012, 616). Kontakti nuoreen saattaa ajoittain katketa ja tämä huomioiden tuen tulisi olla joustavaa ja pitkäjänteistä (Heino & Johnson 2010, 286). Sijaishuollon jälkeisessä tuessa jälkihuolto on yksi merkittävistä tukimuodoista itsenäistymisen tukemisessa. Ala-Kauhaluoma ja

muut (2016, 81) tuovat esiin seikan, että lastensuojelun nuorilla on monia toimijoita ympärillään, jolloin palvelujärjestelmästä selviytyminen voi olla haastavaa ilman tukihenkilöä. Tällöin myös yhteistyöhön eri toimijoiden välillä sekä vastuiden jakamiseen tulee kiinnittää huomiota, jotta vajaa-kuntoisimmat saavat tarvitsemaansa aktiivista kuntoutusta sekä työelämätaitojen vahvistamista (Vauhkonen & Törrönen 2012, 94–95). Ala-Kauhaluoman ja muiden (2016, 87) haastattelemat ammattilaiset lisäävät nuoren täysi-ikäisyyden vaikutuksen toimijoiden yhteistyöhön. Tällöin vastuuta siirtyy enemmän nuorelle itselleen, ja hänen päätöksensä on yhteistyön jatkuminen (mts. 87).

Heino ja Johnson (2010, 286) korostavat yhteiskunnan vastuuta huostaanotettujen yhteiskuntaan kiinnittymiseksi. Yhteiskunnan vastuulla on huolehtia huostaanotettujen työllistymisen tukemisesta, sekä mahdollistaa erilaiset polut turvaten yksilöllinen ja yhteisöllinen tuki kuntoutumiseen. Jotta siirtymää työelämään voidaan tukea, on löydettävä uusia ratkaisuja helpottamaan opiskelua ja työllistymismahdollisuuksia yhteiskunnallisesti. (Heino & Johnson 2010, 286; Vauhkonen & Törrönen 2012, 95.) Vauhkonen ja Törrönen (2012, 95) toteavat, että oppisopimuskoulutukset, työsäoppimiset sekä avustavat tehtävät auttaisivat nuoria saamaa työkokemusta. Kuitenkin Ala-Kauhaluoman ja muiden (2016, 88) tutkimuksessa nousi esiin, että työelämässä avustavat tehtävät ovat vähentyneet, ja tämä rajoittaa työelämään siirtymistä etenkin vaikeimmassa asemassa olevilla nuorilla.

8 Johtopäätökset ja pohdinta

8.1 Keskeiset johtopäätökset

Tässä opinnäytetyössä tutkittiin kodin ulkopuolelle sijoituksen työelämäyhteyttä varhaisaikuisuudessa sekä tarkasteltiin, millaisin keinoin työelämään siirtymistä voidaan tukea. Tämän kirjallisuuskatsauksen tulokset osoittivat, että työttömyyttä esiintyy useammin kodin ulkopuolelle sijoitetuilla nuorilla aikuisilla verrattuna vastaavaan väestöön. Sijoitetuilla näyttäytyi myös epävakaa osallistumista koulutukseen, jonka vuoksi siirtymä vakaaseen ja varhaiseen työelämään oli epätodennäköisempää.

Rekisteritutkimuksissa sijoitushistoria näyttäytyi isona vaikuttavana osana siirtymässä työelämään varhaisaikuisuudessa. Tuloksissa perhe- ja laitoshoidon erot nousivat esiin. Perhehoitoon varhaisin sijoitetut tytöt ja pojat työllistyvät todennäköisemmin. Laitoshiitoon sijoitetut nuoret sijoitetaan

usein teini-iässä, jolloin ongelmat ovat syventyneet. Laitoshoidon alkaessa myöhemmin, ei kasaantuneisiin ongelmiin ehditä vaikuttamaan tarpeeksi sijoituksen aikana. Vaikka tutkimuksien tuloksina korostui kodin ulkopuolelle sijoitettujen nuorten korkeammat luvut työelämän haasteissa, suurella osalla näistä nuorista on onnistunut siirtyä aikuisuuteen.

Ennakoinnin ja valmistautumisen merkitys näyttäytyi vahvasti tutkimuksissa. Ennaltaehkäisyn keinoin voidaan mahdollisesti myös välttyä huostaanotoilta. Avohuollon tukitoimet ja esimerkiksi perhekuntoutus voisivat mahdollistaa oikea aikaisen tuen perheille, ennen ongelmien kasaantumista. Tukea itsenäiseen elämään siirtymisessä tulee antaa jo sijoituksen aikana ja sen jälkeen. Nuoret itse kokivat mielekkään työn saamisen olevan tärkeää. Nuorten vastauksissa tuen muodoista nousi esiin tärkeitä seikkoja. Tärkeimmäksi tuloksissa mainittiin sosiaalinen, emotionaalinen ja taloudellinen tuki sekä riittävä aika valmistautumiseen. Tärkeäksi osoittautui tukitoimien suunnitteleminen yksilöllisesti. Tuloksissa luotettavien suhteiden, kannustuksen sekä hyvinvoinnin tukeminen nousi myös keskeisiksi tukimuodoiksi.

Sijoituksen jälkeen tukitoimien jatkuvuus olisi turvattava. Sijaishuollon päättämistä tulisi pohtia jokaisen nuoren kohdalla yksilöllisesti. Vain tilanteissa, joissa edellytykset itsenäistymiselle ovat hyvät, sijaishuolto tulisi päättää 18-vuotiaana. Tuloksissa korostui yhteiskunnan vastuu. Yhteiskunnan tulee tukea kodin ulkopuolelle sijoitettujen nuorten työllistymistä. Tulokset osoittivat työelämässä avustavien tehtävien vähentyneen. Tämä rajoittaa ennestään haastavassa asemassa olevien nuorten siirtymistä työelämään.

Taulukko 6. Keskeiset johtopäätökset.

1. Mikä on lapsuudessa tai nuoruudessa tapahtuneen kodin ulkopuolelle sijoituksen yhteys työllistymiseen varhaisaikuisuudessa väestö- ja rekisteritutkimuksissa?	
<ul style="list-style-type: none"> • Työttömyyttä esiintyy tavallisemmin kodin ulkopuolelle sijoitettujen keskuudessa. • Sijoitushistorialla yhteys työllistymiseen. • Perhehoidossa olleet työllistyivät todennäköisemmin. • Parhaiten työelämään siirtyivät alle 12-vuotiaina perhehoitoon sijoitetut. • Laitoshiito alkaa usein teini-iässä, ongelmat syventyneet. • Kasaantuneisiin ongelmiin ei ehditä vaikuttamaan tarpeeksi sijoituksen aikana. • Pojilla enemmän siirtymiä poluille, joihin liittyy pitkäaikaisia sosiaaliavustuksia ja työttömyyttä. • Merkittävä osa sijaishuollossa olleista onnistuu siirtymässä itsenäiseen elämään. 	
2. Miten kodin ulkopuolelle sijoitettujen nuorten työelämään siirtymistä voidaan ennakoida ja miten tätä voidaan tukea?	
a. Sijoituksen aikana	b. Sijoituksen jälkeen
<ul style="list-style-type: none"> • Tuen tulee alkaa jo sijoituksen aikana. • Riittävä aika valmistautumiseen. • Nuorten toiveet ja taidot itsenäistymisikää pohtiessa. • Riskitekijöiden kasaantuessa tuki saatavilla. • Hyvinvoinnin tukeminen, suojaavien tekijöiden vahvistaminen. • Tuen tulee olla suunnitelmallista ja yksilöllistä. • Koulutusalan valinta ja opiskelun tukeminen. • Sosiaalinen, emotionaalinen ja taloudellinen tuki. 	<ul style="list-style-type: none"> • Tukitoimien jatkuvuus turvattava. • Luottamukselliset ja pysyvät ihmissuhteet, kannustus ja hyvinvoinnin tukeminen. • Yhteiskunnan vastuu työllistymisen tukemisessa. • Uudet ratkaisut työllistymisen lisäämiseen.

8.2 Pohdinta

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, onko kodin ulkopuolelle sijoittamisella yhteys työllistymiseen. Tavoitteena oli tutkimuskysymyksiin vastaaminen, mikä on lapsuudessa tai nuoruudessa tapahtuneen kodin ulkopuolelle sijoittamisen yhteys työllistymiseen varhaisaikuisuudessa sekä kuinka työllistymistä voidaan tukea ja ennakoida. Vastauksia haluttiin löytää niin väestö- ja rekisteritutkimusten osalta, kuin nuorten ja ammattilaisten näkökulmasta. Tavoitteena oli myös vastata tutkimuskysymykseen, kuinka sijoitettujen nuorten työelämään kiinnittymistä voi-

daan ennakoida ja tukea sijoituksen aikana ja sen jälkeen. Opinnäytetyö toteutettiin kirjallisuuskatsauksena. Tutkimusaineisto koottiin käyttämällä luotettavia tietokantoja. Valikoidut aineistot analysoitiin aineistolähtöisen teemoittelun avulla. Analyysin perusteella vahvistui kodin ulkopuolelle sijoittamisen yhteys epävakaiseen siirtymään työelämään varhaisaikuisuudessa. Tulos oli yhteneväinen väestö- ja rekisteritutkimuksissa kuin nuorten sekä ammattilaisten kuvaamana ja kokemuksina. Tuloksista nousi esiin, että erityisen tärkeä on tiedostaa suuren osan nuorista kuitenkin onnistuvan siirtymässä aikuisuuteen.

Nuorten työelämään kiinnittymistä voidaan edistää, kun ennakointi ja valmistautuminen aloitetaan jo sijaishuollon aikana. Vahvaa tukea tarvitaan jo siinä vaiheessa, kun nuori pohtii omaa jatkokoulutusta ja ennen kaikkea nuoren itsenäistyessä sijaishuollosta. Lapsuuden ja nuoruuden aikaiset epäsuotuisat kokemukset voivat muodostua hyvinvoinnin riskitekijöiksi, joihin ongelmat koulun ja työelämän suhteen liittyvät myöhemmässä elämässä (Ala-Kauhaluoma ym. 2016, 68; Kääriälä 2020, 62). Lapsuuden epäsuotuisat kokemukset myös vaikuttavat usein pitkään lasten ja nuorten kykyihin ja ominaisuuksiin (Gissler ym. 2012, 614). Ammattilaisten tuleekin tunnistaa riskit, jotta he pystyvät tukemaan nuorta ennen riskien kasaantumista.

On hyvä huomata, että aikaisemmissa tutkimuksissa on nostettu esiin jälkihuollon ikärajan nostaminen sekä erilaiset tukitoimet nuorten työllistymisen lisäämiseen. Ja kuten aikaisemmin nostin esiin, on näitä toimia Suomessa jo tehty. Jälkihuollon ikärajan nostamisella on suuri merkitys nuoren tukemisessa siirtymässä nuoruudesta aikuisuuteen. Sijoituksen jälkeisen tuen ja jälkihuollon ikärajan nostaminen oli puheenaiheena myös muualla maailmassa. Kansainvälisistä tutkimuksista nousi esiin sijaishuollosta itsenäistyvien ikäraja. Useissa Euroopan maissa sijaishuollosta itsenäistyviä tuetaan 21–24-vuotiaiksi asti. Bedianashvilin ja muiden (2020, 113) tutkimuksessa Georgian sosiaalityöntekijät toivoivat, että Georgiassa otettaisiin mallia ikärajoista, johon asti nuoria tuetaan. Tässä Suomi voi toimillaan näyttää esimerkkiä muille Pohjoismaille.

Yhteiskunnan vastuu nuorten yhteiskuntaan kiinnittymisen tukemisessa on suuri. Nuorten työllistymistä on tuettu eri hallitusohjelmilla, kuten Nuorisotakuu, Ohjaamo toiminta sekä viimeisimpänä työllisyyden kuntakokeilu. Kuitenkin tuloksista ilmeni avustavien tehtävien väheneminen. Tämä herättää huolen, kuinka lisääntyvään kysyntään pystytään vastaamaan ja kuinka pian uusia ratkai-

suja löydetään. Kuntoutuksen ohjaajat voivat olla merkittävässä osassa kodin ulkopuolelle sijoitet-
tujen työllistymisen tukemisessa. Kuntoutuksen ohjaajan työkenttä on varsin laaja. Kuntoutuksen
ohjaaja on kuntoutuksen asiantuntija, jonka keskeisintä työkenttää on ohjaus. Esimerkiksi sosiaali-
sen kuntoutuksen tai ammatillisen kuntoutuksen parissa työskenneltäessä, tieto kokonaisvaltaisen
työ- ja toimintakyvyn tukemisesta sekä elämänhallintataitojen edesauttamisesta on ensiarvoisen
tärkeää. Kuntoutuksen ohjaajat voivat työskennellä myös lastensuojelun eri tehtävissä. Kuntoutuk-
sen ohjaaja arvioi työkykyä, jonka vuoksi nuorisotyöttömyys ja sen takana piilevät haasteet tulee
tunnistaa kaikissa asiakasryhmissä. Tutkimuksen tuloksia voidaan hyödyntää ohjauksessa, jotta oh-
jaus sekä tukitoimet vastaavat varhaisaikuisten tarpeisiin.

Jatkokehittämisideana voisi ajatella perehtyä tukitoimien integroimiseen kouluihin. Koulupudok-
kuuden ennaltaehkäisy on ollut pinnalla ja tähän on alettu reagoimaan. Voisiko kouluihin alkaa
luoda yhtenevää kansallista mallia, jossa kasvatustalon henkilöstön lisäksi koulussa toimisi myös so-
siaalialan henkilöstöä. Erityisesti erityisen tuen luokissa tuen tulisi olla vahvaa ja moniammatillista,
jotta yhteistyötä voidaan edistää koulun, kodin ja tarvittaessa sosiaalitoimen kanssa. Myös jälki-
huollon ikärajan nostamisen vaikutukset Suomessa olisi mielenkiintoinen aihe. Jälkihuollon ikära-
jan nostamisesta ei kovin kauan aikaa, joten tutkimusaiheena tämä saattaa olla liian tuore.

8.3 Eettisyys ja luotettavuus

Tätä opinnäytetyötä tehdessä noudatettiin hyvää tieteellistä käytäntöä Tutkimuseettisen neuvot-
telukunnan (TENK) mukaisesti. Tiedeyhteisö on nostanut esiin käytäntöjä, joita tutkimissa nouda-
tetaan. Näitä ovat rehellisyys, huolellisuus ja tarkkuus tutkimustyössä, tulosten raportoimisessa ja
esittämisessä sekä tutkimusten ja niiden tulosten arvioinnissa. (Hyvä tieteellinen käytäntö (HTK)
n.d). Ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden eettiset suositukset perustuvat kansainvälisiin ja
kansallisiin suosituksiin, tutkimuseettisiin periaatteisiin, suosituksiin, linjauksiin ja lainsäädäntöön
(Ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden eettiset suositukset 2018). Opinnäytetyön ensisijainen
tarkoitus on oppia, ja tämä onkin osa oppimisprosessia. Opinnäytetyön tarkoituksena on kehittää
opiskelijan asiantuntijuutta, ammatillisuutta sekä työelämätaitoja. (Mts. 17.) Opinnäytetyötä teh-
dessä eettisyyttä ja luotettavuutta tarkasteltiin koko prosessin ajan, dokumentoiden jokainen työ-
vaihe avoimesti.

Opinnäytetyöhön ei tarvittu tutkimuslupaa. Aineistot ovat valmiita tutkimuksia ja artikkeleja, jotka ovat kaikkien saatavilla. Opinnäytetyössä ei käsitelty henkilötietoja tai muita arkaluonteisia tietoja. Opinnäytetyössä käytettiin julkaisuja, jotka olivat saatavilla koko tekstinä ilman toimenpiteitä. Opinnäytetyön raportoinnissa noudatettiin hyvää tieteellistä käytäntöä tuoden esiin aineistojen tekijänoikeudet, tekstiviittauksin sekä merkitsemällä lähteet ja aineistot lähdeluetteloon JAMK-raportointiohjeen mukaisesti.

Aineistonhausta laadittiin aineistohallintasuunnitelma DMP Tuuli -työkalun avulla sekä tehtiin selvitys tiedonhauista. Aineistohakuja suorittaessa aineiston luotettavuutta on arvioitu yksilöllisesti luomalla opinnäytetyöhön sopivat sisäänotto- ja poissulkukriteerit (taulukko 3). Aineistonhaun luotettavuutta ja läpinäkyvyyttä on havainnollistettu erilaisten taulukoiden avulla, opinnäytetyön aineistohaun eteneminen (kuvio 2) sekä kirjallisuuskatsaukseen valitut julkaisut (taulukko 4). Aineistojen luotettavuutta tarkasteltaessa huomio kiinnittyi Vauhosen ja Törrösen (2012) sekä Bedianashvilin ja muiden (2020) tutkimusten tutkimusaineiston pienuuteen. Näiden varassa ei varsinaisesti voida tehdä yleistyksiä. Tulokset ovat kuitenkin samansuuntaisia, kuin muissa tutkimuksissa. Lisäksi Gissler ja muut (2012, 615) nostivat esiin tutkimuksen kohdejoukon eläneen lapsuutensa lama-aikana, joka voi osaltaan vaikuttaa tuloksiin.

Tutkimuksen luotettavuutta heikentävä seikkana voidaan pitää tutkijan ensikertalaisuutta sekä sitä, että tutkijoita oli yksi. Osa aineistoista oli englannin kielellä. Tutkijan äidinkieli on suomi. Tämä tulee huomioida luotettavuutta tarkisteltaessa.

Lähteet

Ala-Kauhaluoma, M., Harkko, J., Lehikoinen, T. & Lehto, S. 2016. Onko osa nuorista vaarassa syrjäytyä pysyvästi? Nuorten syrjäytymisriskit ja aikuisuuteen siirtymistä tukeva palvelujärjestelmä. Sosi-aali- ja terveysturvan tutkimuksia 144. Viitattu 25.11.2021. <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/170035/Tutkimuksia144.pdf?sequence=4&isAllowed=y>.

Ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden eettiset suositukset. 2018. Opinnäytetöiden eettiset suositukset. Arene Ammattikorkeakoulujen Rehtorineuvosto. Viitattu 19.8.2021. <https://www.arene.fi/julkaisut/raportit/opinnaytetoiden-eettiset-suositukset/>.

Bedianashvili, G., Dangadze, B., Jorbenadze, R. & Verulava, T. 2020. Challenges faced by youth aging out of foster care: homelessness, education, and employment. *Euromentor Journal*, 11, 3, 104–116. Viitattu 25.11.2021. <https://www.proquest.com/scholarly-journals/challenges-faced-youth-aging-out-foster-care/docview/2507561564/se-2>.

Ehkäisevä lastensuojelu. 2021. Työprosessit. Lastensuojelun käsikirja. Käsikirjat. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 1.10.2021. <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/ehkaiseva-lastensuojelu>.

Enroos, R., Heino, T. & Pösö, T. 2016. Huostaanotto – Lastensuojelun vaativin tehtävä. Tampere: Kustannusosakeyhtiö Vastapaino.

Erola, J., Hautala, H. & Kallio, J. 2020. Vanhempien huono-osaisuuden yhteys koulupudokkuuteen. Julkaisussa *Lapsiperheiden köyhyys & huono-osaisuus*. toim. Hakovirta, M. Tampere: Kustannusosakeyhtiö Vastapaino, 175–198.

Gissler, M., Kestilä, L., Paananen, R. & Väisänen, A. 2012. Kodin ulkopuolelle sijoitetut nuorina aikuisina. Rekisteripohjainen seurantatutkimus Suomessa vuonna 1987 syntyneistä. *Yhteiskuntapolitiikka*, 77, 6, 599–620. Viitattu 4.12.2021. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/100138/YP6_2012_Kestil%c3%a4.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

Heino, T. & Johnson, M. 2010. Huostassa olleet lapset nuorina aikuisina. Julkaisussa *Perhepiirissä*. Toim. Hämäläinen, U. & Kangas, O. Helsinki: Kelan tutkimusosasto, 266–293. Viitattu 25.11.2021. <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/17471/Perhepiirissa.pdf?sequence=5>.

Huono-osaisuuden ylisukupolvisuus. 2021. Nuorten syrjäytymisen ehkäisy. Hyvinvointi ja terveys. Lapset, nuoret ja perheet. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL). Viitattu 7.9.2021. <https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/hyvinvointi-ja-terveys/nuorten-syrjaytymisen-ehkaisy#huono-osaisuus>.

Huostaanotto. N.d. Työprosessit. Lastensuojelun käsikirja. THL Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 29.9.2021. <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/huostaanotto>.

Huostaanotto ja sijaishuolto. N.d. Lastensuojelun palvelujärjestelmä. Lastensuojelunkäsikirja. THL Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 20.8.2021. <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/mita-on-lastensuojelu/lastensuojelun-palvelujarjestelma#otsikko3>.

Huostaanottotarpeen arviointi. N.d. Lastensuojelun käsikirja. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 4.10.2021. <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/huostaanotto/huostaanottotarpeen-arviointi>.

Hyvä tieteellinen käytäntö (HTK). N.d. Tiedevilppi. Tutkimuseettinen neuvottelukunta (TENK). Viitattu 19.8.2021. <https://tenk.fi/fi/tiedevilppi/hyva-tieteellinen-kaytanta-htk>.

Hyväri, S., Laine, T. & Vuokila-Olkkonen, P. 2010. Syrjäytymistä vastaan sosiaali- ja terveysalalla. Helsinki: Tammi.

Liu, C. 2020. A multi-level analysis of the effects of independent living programs on educational attainment, employment, and housing outcomes of youth aging out of foster care. *Child Welfare*, 98, 4, 97-120. Viitattu 25.11.2021. <https://www.proquest.com/scholarly-journals/multi-level-analysis-effects-independent-living/docview/2509358243/se-2?accountid=11773>.

Jälkihuolto. N.d. Lastensuojelun käsikirja. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 20.8.2021, 30.9.2021. <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/jalkihuolto>.

Jälkihuollon asiakassuunnitelma. N.d. Lastensuojelun käsikirja. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 1.10.2021. <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/jalkihuolto#jalkihuollon-asiakassuunnitelma>.

Jälkihuollon ikäraja on nostettava 25 ikävuoteen!. 2018. Pelastakaa Lapset. Viitattu 26.8.2021. <https://www.pelastakaa-lapset.fi/uutiset/jalkihuollon-ikarajaa-on-nostettava-25-ikavuoteen/>.

Kangasniemi, M., Utriainen, K., Ahonen, K., Pietilä, S-M., Jääskeläinen, P. & Liikanen, E. 2013. Kuvaileva kirjallisuuskatsaus: eteneminen tutkimuskysymyksestä jäsenettyyn tietoon. Viitattu 12.8.2021. <http://elektra.helsinki.fi/se/h/0786-5686/25/4/kuvailev.pdf>.

Kiviranta, T., Koskinen, S., Munck, P. & Tuulio-Henriksson, A. 2016. Kuntoutuminen nuoruudessa ja siirtyä aikuisuuteen. Julkaisussa: Kuntoutuminen. Toim. Autti-Rämö, I., Rajavaara, M., Salminen, A-L. & Ylinen, A. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim, 113–152.

Kääriälä, A. 2020. Always a Step Behind? Educational and Employment Transitions among Children in Out-of-home Care. Viitattu 25.11.2021 <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/317968/alwaysas.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.

Lastensuojelu 2020. 2021. Tilastoraportti 19/2021. Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. Viitattu 1.9.2021. <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/142676/tr19.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.

Lastensuojeluasian vireille tulo. 2019. Lastensuojelun käsikirja. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 1.10.2021. <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/lastensuojeluilmoitus-ja-lastensuojeluasian-vireilletulo/asian-vireilletulo>.

Lastensuojelulaki 417/2007. Annettu 13.4.2007. Viim. Muutos 1.8.2021. Viitattu 29.9.2021. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417#L9>.

Lastensuojelun arvot ja periaatteet. N.d. Lastensuojelun käsikirja. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 3.9.2021. <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/mita-on-lastensuojelu/lastensuojelun-arvot-ja-periaatteet>.

Lastensuojelun avohuolto. 2021. Lastensuojelun käsikirja. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 1.10.2021. <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/avohuolto>.

Lastensuojelun avohuollon tukitoimet. N.d. Lastensuojelun käsikirja. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 1.10.2021. <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/avohuolto/lastensuojelun-avohuollon-tukitoimet>.

Mikä on ohjaamo. N.d. Viitattu 29.9.2021. <https://ohjaamot.fi/mika-on-ohjaamo>.

Mitä on lastensuojelu. N.d. Lastensuojelun käsikirja. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 3.9.2021. <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/mita-on-lastensuojelu>.

Nuorisotakuu. N.d. Nuoret. Työnhakijalle. TE-palvelut. Viitattu 29.9.2021. <https://www.te-palvelut.fi/tyonhakijalle/nuoret/nuorisotakuu>.

Nuorisotakuun kehittäminen. N.d. Päättyneitä hankkeita. Hankkeet ja säädösvalmistelut. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Viitattu 29.9.2021. <https://minedu.fi/nuorisotakuu>.

Nuorten syrjäytymisen riskitekijät. 2021. Nuorten syrjäytymisen ehkäisy. Hyvinvointi ja terveys. Lapset, nuoret ja perheet. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). Viitattu 7.9.2021. <https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/hyvinvointi-ja-terveys/nuorten-syrjaytymisen-ehkaisy#riskitekijat>.

Ohjaamo. N.d. Nuoret. Työnhakijalle. TE-palvelut. Viitattu 29.9.2021. <https://www.te-palvelut.fi/tyonhakijalle/nuoret/ohjaamo17154>.

Pukkio, S. & Hoikkala, S. 2016. Jälkihuolto kasvun ja itsenäistymisen tukena. Julkaisussa Mikä jälki jää? Opas lastensuojelun jälkihuoltotyötön. Helsinki: Lastensuojelun keskusliitto, 8–25.

Rajavaara, M., Seppänen-Järvelä, R. & Ylisassi, H. 2016. Työn muutokset ja työkykykäsitykset kuntoutuksen lähtökohdina. Julkaisussa: Kuntoutuminen. Toim. Autti-Rämö, I., Rajavaara, M., Salminen, A-L. & Ylinen, A. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim, 153–159.

Sainio, P. & Salminen, A-L. 2016. Toimintakyvyn arviointi ja menetelmät. Julkaisussa: Kuntoutuminen. Toim. Autti-Rämö, I., Rajavaara, M., Salminen, A-L. & Ylinen, A. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim, 206–224.

Sijaishuolto. N.d. Lastensuojelun käsikirja. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 4.10.2021. <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto>.

Sijoitettujen lasten perusoikeudet vahvistuvat - jälkihuollon ikäraajaksi 25 vuotta. 2019. Valtioneuvosto. Viitattu 20.8.2021. <https://stm.fi/-/sijoitettujen-lasten-perusoikeudet-vahvistuvat-jalkihuollon-ikarajaksi-25-vuotta?fbclid=IwAR2X3U8T8hwjMwaZMg1D6p9ZC4uPEu0EKY5IC7HqMI2DB4paLWc0FTLbT2A>.

Sijoitus avohuollon tukitoimena. N.d. Lastensuojelun käsikirja. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 18.11.2021. <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/lastensuojelun-avohuolto/sijoitus-avohuollon-tukitoimena>.

Sosiaalihuoltolaki 1301/2014. Annettu 30.12.2014. Viim. Muutos 1.3.2021. Viitattu 1.10.2021. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141301>.

Suomen perustuslaki 731/1999. Annettu 11.6.1999. Viim. Muutos 15.10.2018. Viitattu 3.9.2021. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731#L2P6>.

Syrjäytyneiden nuorten määrä. 2021. Nuorten syrjäytymisen ehkäisy. Hyvinvointi ja terveys. Lapset, nuoret ja perheet. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). Viitattu 7.9.2021. <https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/hyvinvointi-ja-terveys/nuorten-syrjaytymisen-ehkaisy#maara>.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2012. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 9. p. Vantaa: Tammi.

Työllisyyden kasvu vaimeni syyskuussa. 2021. Työvoimatutkimus. Tilastokeskus. Viitattu 5.11.2021. https://tilastokeskus.fi/til/tyti/2021/09/tyti_2021_09_2021-10-26_tie_001_fi.html.

Työllisyyden kuntakokeilut. N.d. Ajankohtaisia hankkeita. Hankkeet ja säädösvalmistelu. Työ- ja elinkeinoministeriö. Viitattu 29.9.2021. <https://tem.fi/tyollisyyskokeilut>.

Unemployment statistics. 2021. Monthly data. Eurostat. Viitattu 5.11.2021. https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Unemployment_statistics#Youth_unemployment.

Vauhkonen, T. & Törrönen, M. 2012. Itsenäistyminen elämänvaiheena – osallistava vertaistutkimus sijaishuollosta itsenäistyvien nuorten hyvinvoinnista. SOS-Lapsikylä ry. Viitattu 25.11.2021. <https://www.sos-lapsikylya.fi/wp-content/uploads/2020/12/vertaistutkimus-SOS-Lapsikylya.pdf>.

Ylisukupolvisuus, mitä se tarkoittaa?. N.d. Kymenlaakson perhekeskus. Viitattu 18.11.2021. <https://www.kymenlaaksonperhekeskus.fi/apua-ja-tukea/vanhemmuuden-tuki/ylisukupolvisuus-mitae-se-tarkoittaa>

